

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Bakalářská práce

Adriana Kadaňková

Analýza zájmu žáků o učňovský obor

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem v ní veškerou literaturu a ostatní informační zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 4. 6. 2021

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Ing. Čestmíru Serafinovi, za cenné rady a připomínky, které mi pomohly vypracovat bakalářskou práci. Děkuji také své rodině za čas a podporu.

Anotace

Jméno a příjmení: Adriana Kadaňková

Katedra: Katedra technické a informační výchovy

Vedoucí práce: doc. Ing. Čestmír Serafín Dr.

Rok obhajoby: 2021

Název práce: Analýza zájmu žáků o učňovský obor

Název v angličtině: Analysis of pupils demand for vocational education

Anotace práce: Předkládaná bakalářská práce je zaměřena na zájem žáků o učňovský obor. V teoretické části se zabývá definicí volby povolání, faktory působící na volbu povolání, kariérový vývoj při volbě povolání, rozhodování o volbě střední školy. Závěr teoretické části tvoří vývoj učňovského školství.

Cílem praktické části je zjistit, jaký mají žáci zájem o učňovský obor. Praktická část představuje výsledky průzkumného šetření polostrukturovaného dotazníku u vzorku žáků základních a středních škol. Data byla zpracována numericky za použití tabulek a deskriptivní statické metody. Práci zakončuje diskuse a závěr.

Klíčová slova: Volba povolání, střední škola, učňovské školství, absolvent.

Anotace v angličtině: The presented bachelor thesis is focused on the interest of students in the apprenticeship. The theoretical part deals with the definition of the choice of profession, factors affecting the choice of profession, career development in choosing a profession, deciding on the choice of high school. The conclusion of the theoretical part is the development of apprenticeship education.

The aim of the practical part is to find out what students are interested in the apprenticeship. The practical part presents the results of an exploratory survey of a semi-structured questionnaire in a sample of primary students

and secondary schools. Data were processed numerically using tables and a descriptive static method. The work ends with a discussion and conclusion.

Klíčová slova v angličtině: Choice of profession, high school, apprenticeship, graduate.

Přílohy vázané v práci: 4 přílohy:

Dotazník pro základní školu

E-mail pro základní školu

Dotazník pro střední školu

E-mail pro střední školu

Rozsah práce: 56 stran

Jazyk práce: čeština

Obsah

Úvod	7
1 Teoretická část	8
1.1 Volba povolání.....	8
1.2 Zralost žáků při rozhodování střední školy.....	8
1.3 Faktory působící na volbu povolání.....	9
1.3.1 Rodina.....	10
1.3.2 Vrstevníci a přátelé.....	11
1.3.3 Škola a poradenští pracovníci.....	11
1.3.4 Výchovný poradce.....	12
1.3.5 Školní psycholog.....	12
1.3.6 Koníčky a zájmy.....	12
1.3.7 Internet a sociální síť.....	13
1.4 Kariérový vývoj při volbě povolání.....	13
1.5 Těžkosti volby dalšího vzdělávání.....	14
1.6 Rozhodování o volbě střední školy.....	15
1.7 Volba typu střední školy.....	17
1.7.1 Střední vzdělávání.....	17
1.7.2 Příjímací řízení na střední školy.....	18
1.7.3 Vývoj učňovského školství.....	19
1.7.4 Střední odborné učiliště a učiliště.....	20
1.7.5 Vyučení absolventi.....	21
1.7.6 Uplatnění absolventů ve vystudovaném oboru.....	21
2 Metodologie průzkumu	23
2.1 Cíle.....	23
2.2 Průzkumný soubor.....	23
2.3 Metoda sběru dat.....	23
3 Výsledky dotazníkového šetření	25
3.1 Dotazník pro základní školy.....	25
3.2 Dotazník pro střední školy.....	37
4 Diskuse	49
5 Závěr	50
Seznam použitých zdrojů	51
Seznam grafů	54
Seznam tabulek	55
Seznam příloh	56

Úvod

Předkládaná bakalářská práce se zabývá problematikou zájmu žáků o učňovský obor. Když jsem přemýšlela nad tématem bakalářské práce, dlouho jsem uvažovala nad tím, o čem psát. Chtěla jsem zvolit něco, co je pro mě zažitého a zajímavého. S pomocí vedoucího této práce jsem si vybrala dané téma.

Cílem bakalářské práce je zjistit zájem žáků o učňovské obory, co je vedlo a ovlivnilo k výběru učňovského oboru a zda se chtějí po ukončení studia ve vystudovaném oboru uplatnit. Přeci jen, je spousta absolventů, kteří vystudují určitý obor ale do budoucna se mu nevěnují.

V teoretické části se zabývám volbou povolání, která je pro každého adolescenta těžkým a důležitým mezníkem v jeho životě. Ukončení povinné školní docházky představuje pro adolescenty velmi důležité období, v němž končí vzdělávání, kterým procházeli, společně se svými spolužáky. Poprvé v životě jsou postavení do nelehké situace, kdy se musí rozhodnout pro své budoucí povolání. Rozhodnutí, které nepochybně ovlivní jejich životní dráhu. S tím souvisí i zralost žáků při rozhodování o střední škole. Volba povolání se totiž uskutečňuje v době fyzického a psychického dospívání. Pro dospívající jedince jsou typické například poměrně široké zájmy, které se převážně soustřeďují na různé záliby a koníčky. Ne vždy ústí do vážnějšího či vyhraněnějšího zájmu. Při výběru vhodného povolání na žáky působí také spousta faktorů, jako je rodina, přátelé, škola a poradenští pracovníci, kteří mohou mít v různé míře vliv na výběr střední školy.

Žáci se na konci povinné školní docházky rozhodují mezi volbou střední školy zakončené maturitní zkouškou nebo výučním listem. Výběr učebního oboru je žáky vnímán především jako cesta ke snadnému získání kvalifikace pro vstup na trh práce. V případě zájmu může student pokračovat v nástavbovém studiu a dodělat si tak maturitní zkoušku. Studenti, kteří volí tento směr, nepředpokládají, že budou pokračovat ve vysokoškolském studiu (Walterová, 2009, s. 26).

Empirická část představuje celý proces kvantitativního výzkumu a jeho výsledky – výzkumný cíl, výzkumný soubor a metody. Následuje analýza a interpretace získaných dat, diskuze a závěr. Práce je určena odborníkům, studentům i laické veřejnosti.

1 Teoretická část

1.1 Volba povolání

Volba budoucího povolání je pro každého adolescenta těžkým a důležitým mezníkem v jeho životě. Ukončení povinné školní docházky představuje pro žáky důležité období, v němž končí vzdělávání, kterým procházeli společně se svými vrstevníky, a rozhodují se o své další vzdělávací dráze a budoucí profesi, hledání vhodného studijního či učebního oboru a výběru konkrétní školy. Poprvé v životě jsou postaveni do nelehké situace, kdy se musí rozhodnout pro své budoucí povolání. Rozhodnutí, která nepochybně ovlivní jejich životní dráhu.

Volba povolání je pojmem v poslední době stále více frekventovaným, přičemž zdaleka ne vždy je jasno, co se pod ním rozumí. Průcha, Walterová a Mareš (2009, s. 340) definují volbu povolání jako „*proces zahrnující rozhodování o volbě studia nebo přípravy na povolání a celou profesní dráhu člověka*“. Jak upozorňují, Strádal, Mertin a Úlovcová (2002), v posledních letech se však používá v různých významech a zahrnuje rozhodování o konkrétním povolání, které by chtěl jedinec v budoucnu vykonávat.

Prvotní volba povolání, tedy volba středoškolského vzdělávání, má v celém procesu profesní orientace, jak už bylo zmíněno, zvlášť důležitý význam. Jednak ze všech voleb poskytuje nejvíce možností, a je tedy vlastně nejsložitější, jednak profesní orientaci již určitým způsobem směřuje. Každá další volba povolání je v podstatě touto prvou volbou usměrněna a omezena. Žák navíc tuto volbu provádí v období, kdy pro ni ještě není zralý a potřebuje tedy pomoci.

1.2 Zralost žáků při rozhodování střední školy

Nutnost rozhodnout se a vybrat správný typ střední školy či profese, představuje pro žáky nejen důležitý krok v jejich životě, ale hlavně závažný problém. Tato volba se totiž uskutečňuje v době fyzického a psychického dospívání, tedy v době, pro kterou je charakteristická nízká úroveň schopnosti sebehodnocení. Samotní žáci tuto volbu vnímají jako obtížný úkol. Je to počáteční krok celého jejich profesního vývoje, který významně ovlivňuje další budoucnost (Hlad'o, Michalicová, 2014, s. 4).

Jak Taxová (1987, s. 139) ve své knize uvádí, mnozí dospívající nejsou ještě pro zodpovědnou volbu povolání zralí fyzicky, psychicky ani sociálně, proto výchova k volbě povolání

a usměrňování profesní orientace patří k důležitým výchovně vzdělávacím úkolům školy a spolupráce s rodiči. Pro dospívající jedince jsou typické například poměrně široké zájmy, kdy hledají činnosti, které by je naplňovaly, jejich nevyhraněnost a kolísání, řada zájmů se teprve utváří a některé se dokonce objeví až později. Jejich zájmy se převážně soustřeďují na různé záliby a koníčky. Ne vždy ústí do vážnějšího či vyhraněnějšího zájmu.

Dalším problémem podle Taxové (1987, s. 140) je rozpoznání úrovně a charakteru všeobecných a především speciálních schopností, které se formují. Sebepoznání a sebehodnocení nebývá ještě vyhraněno. Určité riziko vyplývá i z možného podcenění nebo přecenění studijních možností, a to jak ze strany samotného žáka, tak i rodičů, v návaznosti na jejich příliš vysoké nebo naopak nízké vzdělávací aspirace. Školské hodnocení odráží všeobecné rozumové schopnosti a výkony v jednotlivých vyučovacích předmětech, co se žáci zrovna naučí, než způsobilost pro určité povolání.

Volba povolání může být dále podle Taxové (1987, s. 140) ztížena vlastnostmi temperamentu a charakteru, jako jsou kolísavost rozhodování, nerozhodnost, lhostejnost, nízká úroveň volných vlastností a skutečností, že dosud není dokončen vývoj schopností. Mnoho žáků již po 2 až 3 letech od ukončení základní školy přichází na to, že jsou se svou volbou nespokojení a usilují o změnu. Sama jsem se s tím setkala na střední škole, kdy v průběhu 2. a 3. ročníku odešlo 6 spolužáků, protože si uvědomili, že je vybraný obor nenaplnuje a nevidí v něm budoucnost. Polovina z nich už ani na jinou školu nešla a druhá polovina si dodělala maturitu na jiné škole.

1.3 Faktory působící na volbu povolání

S faktory, které ovlivňují volbu povolání, se děti setkávají již dříve mimo školní prostředí. Již ve školce si povídají o různých povoláních a hrají si na oblíbené profese jako jsou lékaři, popeláři, hasiči, paní učitelky, prodavačky. Od dětství se s nimi setkávají také díky zaměstnání svých rodičů a prarodičů. Se zájmem poslouchají, co dělají rodiče a rodiče jejich kamarádů. Aniž by to děti tušily, již v době předškolního věku a mladšího školního věku, tak získávají základní informace o mnoha různých profesích.

Volba střední školy a profesní dráhy žáka je proces, na který působí řada různých faktorů. Tyto faktory můžeme podle Šikulové (2007, s. 7) rozdělit do tří základních skupin:

1. Individuální faktory, které zahrnují vloh, schopnosti, zájmy a životní hodnoty.
2. Sociální faktory, které jsou tvořeny nejbližším okolím jedince. Řadíme mezi ně rodinu, přátele, vrstevníky, ale také i učitele, kteří si vytvářejí vůči danému žákovi očekávání, kterým on chce dostát, aby zachoval dosavadní vztahy.
3. Kulturní faktory představují prostředí, ve kterém žák žije. Působení hodnot, norem a kulturních vzorců.

Výběr střední školy není pouhé zbrklé rozhodnutí, ale je to dlouhodobý proces, který je ovlivněn řadou faktorů. Kromě zájmů, schopností a přání adolescenta je důležitým aspektem sociokulturní prostředí, ve kterém žije. Jeho zázemí, výchova, rodinná situace. Roli také sehrávají rodiče, přátele, sourozenci, kteří mohou mít v různé míře vliv na výběr střední školy. Svůj podíl má také škola, učitelé, školní psychologové, poradci, koníčky a zájmy.

1.3.1 Rodina

Rodina měla vždy a má do dnes velký vliv v profesním rozvoji dítěte. Adolescenti považují rodiče za jeden z nejdůležitějších sociálních faktorů, působících na jejich rozhodování. Při vlastní volbě povolání, jako první, děti vyhledávají rady, informace a pomoc svých rodičů a jak uvádí Walterová a Gregor (2009, s 13), dávají jim přednost před učiteli, poradenskými pracovníky, i před svými vrstevníky. Ať už úmyslně či neúmyslně, adolescenti nepřímo zkoumají svět práce prostřednictvím rodičovského vyprávění a reakci rodičů na vlastní zkušenosti, které mohou být kladné i záporné. Když jde o volbu povolání vlastního potomka, někdy jsou rodiče příliš nároční a neberou ohledy na jeho zájmy, schopnosti, vloh apod. Jak uvádí Hlad'o (2008, s. 48) „*rodiče často vycházejí ze své vlastní ctižádosti, předsudků, subjektivních předpokladů, také však z nahodilých důvodů. Je patrné, že postoje a přání rodičů mohou být deformovány a omezovány nejen vlastními nenaplněnými tužbami, ale i subjektivním hodnocením svého dítěte nebo atraktivností a dostupností uvažovaného typu školy či povolání*“.

Velkou roli při rozhodování dalšího vzdělávání dětí hraje také dosažené vzdělání rodičů. Rodiče s vyšším vzděláním jsou při výběru školy aktivnější a volbu dalšího vzdělávání nechávají na dětech méně. Jak ve své knize uvádí Hlad'o (2013, s. 52) „*volba další vzdělávací a profesní dráhy je podle těchto rodičů příliš důležitá na to, aby byla zcela ponechána na dětských preferencích. Hovoří o naivních, důvěřivých dětech, které potřebují být chráněny před špatnými vlivy nebo rozhodnutím*“, proto se snaží mít volbu povolání svého dítěte pod kontrolou. Rodiče s nižším vzděláním ponechávají rozhodnutí spíše na dítěti. Většinou jsou

přesvědčení o tom, když si dítě zvolí školu samo, nemohou potom rodičům vyčítat, že je nutili do něčeho, co nechtěly. Tito rodiče podle Hlad'a (2013, s. 53) nepovažují za vhodné při volbě povolání vyvolávat jakýkoliv způsob ovlivňování či nátlak.

1.3.2 Vrstevníci a přátelé

Působení vrstevníků na kariérové rozhodování má v posledních letech vzrůstající tendenci. Rendl (2005) poukazuje na to, že přímý vliv vrstevníků není ve srovnání s rodiči tak silný, ale hrají prvořadou roli při poskytování informací, protože u vrstevníků a starších kamarádů vyhledávají rady, informace a zkušenosti o výběru budoucí školy. Podle výzkumů Smetáčkové (2005 s. 66) byli kamarádi či vrstevníci zdrojem informací o budoucí škole. Většinou se jedná o starší kamarády, sourozence, kteří studují na škole, o níž žák projevil zájem. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že sama, když jsem se zajímala o danou školu, čerpala jsem informace od kamarádky, která na mé vybrané škole studovala.

U dospívajících je vliv kamarádů významný, protože jsou kamarády a partou ovlivnitelní. Přijde-li však konečné rozhodování ohledně volby povolání, tak vliv rodičů je ve většině případů přeci jen rozhodující. Jak už bylo řečeno, dospívající u vrstevníka vyhledává spíše zkušenosti, rady a informace o budoucí střední škole nebo učilišti, o kterém uvažuje.

1.3.3 Škola a poradenští pracovníci

Škola patří s rodinou k nejvíce vlivnému aspektu při rozhodování budoucí střední školy. Škola spolu s rodinou pomáhá dětem utvářet reálné profesní cíle a perspektivu. Hlavním cílem školní přípravy je připravit žáky k tomu, aby byli schopni samostatně a zodpovědně rozhodovat o své další profesní a studijní volbě. Jak Hlad'o (2008, s. 9) uvádí ve své práci „*škola musí u všech žáků rozvíjet potřebné vedomosti, dovednosti, návyky a postoje, pomáhá jim poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vedomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci*“. Ve školách jsou žáci na volbu povolání připravováni především ve vyučovacích předmětech, jako je občanská výchova a praktické činnosti, do nichž je na základě metodického plánu MŠMT zařazena výuka Výchova k volbě povolání. Předmět, který si klade za cíl vypěstovat u žáků dovednosti, důležité pro rozhodování o významných životních krocích a při plánování vlastní budoucnosti. Tento předmět se zaměřuje na to, aby si žáci utvářeli a rozvíjeli praktické dovednosti a žádoucí osobnostní vlastnosti, které jsou důležité pro jejich úspěšné začlenění

do budoucího pracovního života. Dalo by se říct, že škola je pro žáky partnerem či prostředníkem, který jim umožňuje vyzkoušet si svět práce v dospělosti a převzít odpovědnost za vlastní rozhodování. Klíčovým poradenským subjektem, na který se žáci obrací v otázkách volby povolání nejvíce, je osoba výchovného poradce.

1.3.4 Výchovný poradce

Každý výchovný poradce je současně i kvalifikovaný učitel. Funkce výchovného poradce je ze zákona zřizována na základních školách. Věnuje se zejména kariérovému poradenství, u vycházejících žáků zajišťuje před profesní a profesní přípravu. Výchovný poradce ve stanovených konzultačních hodinách poskytuje žákům a jejich zákonným zástupcům individuální konzultace. Konzultace jsou především zaměřeny na to, jaký typ školy je pro žáka vhodný. Jak uvádí Hlad'o (2012, s. 53) „*výchovní poradci se ve vztahu k volbě povolání věnují především informační činnosti týkající se výběru dalšího studia nebo jiné formy přípravy na povolání žáků, poskytující informace o vzdělávací soustavě, jednotlivých typech škol, požadavcích a předpokladech přijetí*“. S výchovným poradcem, také spolupracuje školní psycholog.

1.3.5 Školní psycholog

Zajišťuje poradenské služby přímo na školách. V souvislosti s volbou povolání je ve spolupráci s výchovným poradcem, poskytuje radu při výběru dalšího stupně vzdělávání nebo pracovního uplatnění.

1.3.6 Koníčky a zájmy

Zájmy jsou nepostradatelné v kariérovém rozhodování. Jak uvádí Hlad'o (2012, s. 44) jako „*důležitá složka pohybové stránky lidské psychiky se přímo podílí na vytváření životních plánů. Jsou-li zájmy jasně vyhraněné, má člověk daleko lepší představu o tom, co by chtěl v dalších letech dělat, ale i šance uspět ve zvoleném vzdělávání a profesi jsou vyšší*“. Zájmy jsou částečně podmíněny vrozeně. Už v dětství dochází k rozvíjení zájmu, kdy dítě začíná chodit do různých kroužků a hledá činnost, ve které bude úspěšné. Pokud takovou činnost najde, znamená to pro dítě obrovskou motivaci pro rozvoj v dané činnosti.

Jak Hlad'o (2008 s. 40) uvádí ve své práci „*jednou ze základních podmínek úspěšné volby povolání je poznání zájmů, tedy toho, co člověka přitahuje a co ho baví dělat, poněvadž zájmy mají prokazatelně největší vliv na spokojenost člověka ve škole a v povolání.*“ Levinská a Doubek (2005) upozorňují ale na to, že většina žáků vůbec neví, co je baví, tak aby si podle toho vybrali budoucí povolání. Žáků, kteří mají stálejší a hlubší zájmy je málo.

1.3.7 Internet a sociální sítě

I při volbě povolání je internet velkým pomocníkem. Většina středních škol má internetové stránky, na kterých si mohou žáci ihned vyhledat podrobné informace o daném oboru, škole, informace o přijímacím řízení, kdy se konají dny otevřených dveří nebo uplatnění na trhu práce. Na internetu naleznou žáci i specializované servery a vyhledávače s přehledem škol a oborů. Jedná se například o vyhledávače www.atlasskolstvi.cz nebo www.infoalbsolvent.cz

Na sociálních sítích se mohou přidávat do skupin dané školy, které zakládají studenti, nebo přímo samotné školy. Lze, takto komunikovat se studenty, co už daný obor studují a sbírat informace přímo od zdroje. Sledovat různé události a připojovat se k nim. Například k online přednáškám na témata, jako jsou volba povolání, kariérní dráha apod., které mají za cíl podpořit dospívající v tom, aby si volbu povolání volili především na základě svých dovedností, zájmů a znalostí. Takové přednášky bývají většinou placené, ale jedná se o symbolickou částku.

Bohužel internet a sociální sítě mají i svá úskalí, a to s pravdivostí, objektivitou a aktuálností získaných informací. Může se také stát, že uživatelé budou přehlcení.

1.4 Kariérový vývoj při volbě povolání

Než se žáci rozhodnout pro svoji konečnou volbu povolání projdou si řadou stádií. E. Ginzberg a jeho spolupracovníci (1951, s. 26) na základě svých výzkumů byli přesvědčení, že kariérové rozhodování není jen jednorázový akt, ale dlouhodobý vývojový proces, trvající od šesti až dvaceti let. Už od dětství si jedinec na základě různých sociálních podnětů a svých vlastních potřeb ve své fantazii představuje, čím bude. E. Ginzberg (1951, s. 26) popsal tři stádia, podle kterých si projdou všichni lidé:

Období fantazijní volby – trvá od raného dětství do 11 let. Dítě si v tomto období na základě různých sociálních podnětů a svých vlastních potřeb představuje, čím bude. Děti jsou v tomto

období přesvědčeny, že si mohou zvolit jakékoliv povolání. Ignorují tři důležité složky procesu volby povolání a těmi jsou realita, vlastní schopnosti a časová perspektiva. Představy o budoucím povolání si vytváří bez přiměřených vědomostí o tom, jaké požadavky na člověka kladou jednotlivá povolání.

Období pokusné volby – toto období probíhá od 11 do 16-17 let. Charakteristické pro toto období je seznamování se s požadavky profese. Děti se pokouší o volbu povolání na základě sebepoznávání a sebehodnocení. Jedinec ještě nebere dostatečně v úvahu objektivní požadavky společnosti a světa práce, rozhodující jsou převážně pro ně zájmy a hodnoty.

Období realistické volby – probíhá od 17 let do 20 let. V tomto období je již člověk schopen při rozhodování o své vlastní volbě povolání zvážit faktory, jako jsou zájmy, schopnosti, hodnoty, ale i požadavky povolání, situaci na trhu práce a učinit mezi nimi přiměřený kompromis.

Vývojový proces, který popsal E. Ginzberg je podle něj nevratný. Nevratnost spočívá v tom, že jedinec se nemůže psychicky ani časově vrátit do bodu, kdy bylo rozhodnutí možné změnit. Významnou roli hraje tlak, který je společností vytvářen na jedince, neboť v něm vytváří zábrany změnit rozhodnutí i v případě, že by si to sám přál. Neméně důležitou tezí Ginzbergovy teorie je, že všechny profesně volební akty se dějí na základě kompromisů mezi osobními hodnotami, přáními, cíli, zájmy a schopnostmi.

1.5 Těžkosti volby dalšího vzdělávání

Pro většinu adolescentů je velmi náročné se na konci povinné docházky rozhodnout, co by chtěli v budoucnu vykonávat za povolání a podle toho si vybrat střední školu. Těžkosti s volbou dalšího vzdělávání potvrdil i starší výzkum Š. Vendela (1987), který ve svém výzkumu prokázal, že problémy, jako jsou nerozhodnost, má při volbě dalšího vzdělávání až 60 % žáků devátých tříd. Rozhodnout se v patnácti letech, jakým směrem se vydat, není vůbec snadné už z toho důvodu, že žáci na to nejsou dostatečně připravení a zralí. Je to období, kdy sami sebe teprve poznávají a zjišťují své schopnosti.

Hlad'o (2013, s. 33) ve své knize uvádí taxonomii I. Gatiho, M. Krausz a S. Osipowa, kteří identifikovali tři hlavní kategorie těžkostí při volbě povolání. Nedostatečná připravenost, která je důsledkem tří druhů překážek, které nastávají na začátku rozhodování se. Jedná se o sníženou

motivaci, kdy adolescent nevnímá vzdělání a práci jako důležitou součást života. Má pocit, že události jej v průběhu života navedou ke správně volbě, a proto není třeba se volbou zabývat. Překážka, která se v taxonomii uvádí, je nerozhodnost, která je například daná „*neschopností či odmítání činit jakákoliv rozhodnutí, potřebou podpory a potvrzení vlastního rozhodnutí, tendencí vyhýbat se závazkům nebo strachem z neúspěchu*“. Druhou překážkou v rozhodování je nedostatek informací, kdy jedinec nemá dostatečné informace „*zahrnuje nedostatek znalostí o procesu kariérového rozhodování a jeho jednotlivých krocích, o individuálním potencionálu, o světě práce, systému vzdělávání, dostupných alternativách volby a o způsobech získávání informací*“. A jako třetí se v taxonomii uvádí inkonzistence informací, která může být zapříčiněna nespolehlivostí informací o vlastních schopnostech, rysech osobnosti, profesních zájmech, nezralé kariérové postoje a nestabilní cíle, nedostatek motivace atd. Také neochota ze strany jedince, který není ochotný činit kompromisy, nespokojenost s možnostmi, nedostatečné schopnosti nebo protichůdné zájmy. K inkonzistenci informací může také docházet důsledkem neshod mezi rozhodujícím se jedincem a sociálním okolím. Ne každý rodič je spokojený s volbou svého potomka. A jak uvádí D. Přinosilová (2011, s. 76) „*lze se poměrně často setkávat s neadekvátními představami ze strany jak dotyčných žáků, tak jejich rodin*“. Kdy rodiče přeceňují anebo podceňují schopnosti svého dítěte.

Troufám si říct, že adolescenti téměř neznají své osobní předpoklady k dalšímu vzdělávání. Nevědí, jaké mají zájmy, postoje či osobnostní vlastnosti a neumí je při výběru své budoucí profese moc využít. Ze své zkušenosti mohu říct, že rozhodnout se na jakou střední školu půjdu, nebylo vůbec jednoduché. V době, kdy je člověku patnáct let ho zajímají spíše kamarádi, koníčky, zájmy a ne přemýšlení o tom, co bude v budoucnu dělat. Řekla bych, že jsem nebyla i dostatečně zralá pro to, se řádně rozhodnout, co chci v budoucnu dělat a spíše jsem šla pocitově. Rozhodovala jsem se podle toho, co mě momentálně nejvíce bavilo, a to bylo kreslení, proto jsem se zaměřila na umělecký směr.

1.6 Rozhodování o volbě střední školy

Někdo má rozhodování o střední škole jednoduché. Maminka je květinářka, babička je květinářka, v rodině je květinářská firma, dítě baví práce s kytkami a ve stejné práci chce pokračovat a nastupuje na zahradnický obor. Potom jsou jiní, co to mají složitější. Tatínek lékař, maminka je lékařka a dítě by nejraději bylo malířem nebo malířkou. Ne vždy se představy o budoucím povolání dětí shodnou s těmi, jaké mají rodiče. Existuje více variant této neshody. Dítě se dobře učí, škola ho baví a rád by se dál vzdělával, ale rodiče už myslí jen na to, aby co

nejdříve vydělávalo. Častější případ, se kterým se sama setkávám u žáků základních škol je, že chtějí školu co nejrychleji opustit, učení je nebaví, ale rodiče je nutí, aby šli dál studovat.

Rodiče představu mají jasnou, dítě by se mělo připravovat na povolání, které má perspektivu a je lukrativní, kdežto dítě chce studovat a vykonávat povolání, které se líbí jemu, bez ohledu na možnosti uplatnění a finanční přínos. V takových případech je důležité, aby dítě a rodič spolu komunikovali (Mertin, 2000, s. 17).

U rozhodování, kam na střední školu, je také důležitá motivace. Pokud má žák zájem o zvolený obor, zvyšuje to pravděpodobnost, že se na zvolenou školu dostane.

Rozhodování o volbě střední školy také ovlivňují dosavadní vzdělávací výsledky, kdy o přijetí na většinu středních škol hraje značnou roli prospěch ze základní školy. Zpravidla se škola nejvíce zajímá o vysvědčení z 8. a 9. třídy.

Než se žák rozhodne jakou střední školu si vybere, měl by si zjistit pár informací o dané škole, protože i na straně škol mohou být podmínky a omezení, které je dobré znát a počítat s nimi. Je potřeba mít aktuální informace o jednotlivých školách a zajímat se o kapacitu škol. Jestliže například škola otvírá pouze jednu třídu, nepřijme více než 30 žáků. Některé umělecké obory přijímají ještě méně, a ne všechny obory se otevírají každý rok. Umělecké školy mají požadavky na talent. Ze své zkušenosti mohu uvést uměleckoprůmyslovou školu textilní obor modelářství a návrhářství oděvu, kde je podmínkou k přijetí talentová zkouška. K přijímacímu řízení musíte dodat minimálně 10 výkresů domácí tvorby a součástí je také pohovor. Zájemce by se měl také zajímat o možnosti uplatnění na trhu práce po dokončení školy. Je sice velmi obtížné dopředu předvídat, jaká bude situace za pár let, nicméně je dobré zjistit si, kteří absolventi jsou žádaní a ze kterých škol jen velmi obtížně nacházejí uplatnění.

Důležitým poradcem a zdrojem informací jsou samotné střední školy. Většina škol má dobře zpracované webové stránky, informační materiály, které žáci najdou u výchovných poradců na základní škole a nebo veletrhu středních škol, který se koná každý rok na výstavišti v Brně. Informace o škole mohou žáci také získat během dnů otevřených dveří, které většina škol pořádá. Tyto dny jsou skvělé v tom, že si žáci prohlédnou prostory škol, mohou se zeptat na informace, které je zajímají přímo učitele, který tam je. Otázky na které by se měl zájemce podle Mertin (2000, s. 36) v den otevřených dveří ptát jsou:

1. Kolik otevírají tříd a pro kolik dětí?
2. Mají nějaké předběžné požadavky a omezení?
3. Kolik uchazečů přijímali v loňském roce na odvolání?
4. Jak je to se stravováním?
5. Má škola kontakt se zahraničím, pořádá výměnné pobyty, kterého ročníku se to týká?

6. Jaké jsou finanční požadavky školy během studia?
7. Jaké velké procento studentů opouští školu před ukončením studia? Kolik studentů prvního ročníku opustilo školu v loňském školním roce?

Jsou školy, které kladou důraz na všeobecné studijní předpoklady a požadují velmi dobré studijní výsledky. Sem patří gymnázia. Potom máme školy, které mají o něco menší požadavky na všeobecné studijní předpoklady, o to víc je zajímavá nadání, manuální zručnost apod. Nebo máme školy, které o dosavadní studijní výsledky moc nezajímají a zkoumají spíš, jak je uchazeč samostatný, má zájem o studium, koníčky, mimoškolní aktivity atd.

1.7 Volba typu střední školy

Žáci se na konci povinné školní docházky rozhodují mezi volbou střední školy zakončené maturitou nebo výučním listem a mezi vzděláním s odborným a všeobecným zaměřením. Výběr učebního oboru je, řekla bych, žáky vnímán především jako cesta ke snadnému získání kvalifikace pro vstup na trh práce. V případě zájmu může student pokračovat v nástavbovém studiu a dodělat si tak maturitní zkoušku. Studenti, kteří volí tento směr, nepředpokládají, že budou pokračovat ve vysokoškolském studiu (Walterová, 2009, s. 26). Pokud si žák zvolí maturitní vzdělání na střední odborné škole, umožňuje mu to získat přípravu, jak pro přímý vstup na trh práce, tak i do terciálního vzdělávání.

1.7.1 Střední vzdělávání

Střední vzdělávání žáka připravuje na další studium na vysokých školách, vyšších odborných školách, nebo na kvalifikovaný výkon povolání a pracovních činností. Umožňuje získat stupeň vzdělání a odbornou přípravu. Střední vzdělávání má všeobecný nebo odborný charakter a je ukončen maturitní zkouškou, výučním listem, nebo závěrečnou zkouškou. Střední školy poskytují vědomosti, dovednosti a kompetence, potřebné pro výkon povolání a pracovních činností, které jim umožňují kvalifikovaně se uplatnit na trhu práce. Uskutečňuje se na gymnáziu, na střední odborné škole, středním odborném učilišti anebo konzervatořích.

Střední vzdělání

Vzdělávací program v délce 1 roku nebo 2 let denní formy vzdělávání. Po jeho absolvování žák nezíská výuční list ani maturitní zkoušku. Získává se v oborech dvou kategoriích. První

kategorie je pro žáky bez studijních aspirací a ukončuje se závěrečnou zkouškou. Výstupem je závěrečné vysvědčení. Jedná se o obory např. Pečovatelství služby. Druhá kategorie je vzdělávání v praktických školách, kde jsou jedno nebo dvouleté obory. Jsou určeny především pro žáky s těžkými a kombinovanými formami zdravotního postižení.

Střední vzdělání s výučním listem

Vzdělávací program v délce 2 nebo 3 let denní nebo kombinované formy. Vyučení lze dosáhnout v oborech dvou kategorií a s různou délkou studia. První kategorie je střední odborné vzdělání s výučním listem. Po získání výučního listu je možné pokračovat v nástavbovém studiu a získat i maturitu. Druhá kategorie je nižší střední vzdělání dvouleté nebo tříleté, výstupem je výuční list. Obory mají nižší nároky v oblasti všeobecného vzdělání a jsou určeny především pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Střední vzdělání s maturitní zkouškou

Vzdělávací program v délce 4 let denní formy, nástavbové studium o délce 2 let denní nebo kombinované formy. Vzdělávací program šestiletého nebo osmiletého gymnázia. Po úspěšném ukončení vzdělávacího programu žák získá maturitní vysvědčení.

1.7.2 Příjímání řízení na střední školy

Příjímání zkoušky na střední školy se rozděluje na dvě kola. V prvním kole žák může podat až 2 přihlášky a v dalších kolech už není počet omezen. Přihlášky žák dostane na základní škole, střední škole nebo si je stáhne na webových stránkách vybrané školy a nebo na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V dnešní době se přihlášky dají vyplnit a poslat také online formou. Přihlášku nejpozději do 1. března žák nebo jeho zákonný zástupce odevzdá nebo odešle na danou školu, na kterou se hlásí. Pokud se žák hlásí na obory s talentovou zkouškou, přihlášku odevzdá na konci listopadu. Lékařský posudek se doplňuje v případě, kdy se uchazeč hlásí na obor vzdělání, u kterého jsou podmínky zdravotní způsobilosti uchazeče ke vzdělání stanoveny. Lékařské posudky se vyžadují například u oboru Gymnázium se sportovní přípravou.

Pokud je součástí přijímaček zkouška, nejpozději 14 dní před jejím konáním obdrží žák písemnou pozvánku s pokyny, např. kam se dostavit, co si vzít s sebou. U maturitních oborů se povinně koná jednotná přijímací zkouška. Jelikož je doba, kdy se potýkáme s onemocněním Covid – 19, tak na základě opatření je ve školním roce 2020/2021 jednotná přijímací zkouška

povinnou součástí prvního kola přijímacího řízení pouze do oborů vzdělání na víceletých gymnáziích (Cermat, 2021). U čtyřletých oborů vzdělávání s maturitní zkouškou a oborů nástavbového studia není jednotná přijímací zkouška povinnou součástí, přičemž o nekonání jednotné zkoušky může rozhodnout ředitel škol. Pokud se tedy jednotná zkouška v daném oboru nekoná, škola organizuje vždy školní přijímací zkoušku. Jednotná zkouška se nekoná v oborech s talentovou zkouškou.

Přijímací zkoušky na učňovské obory se na většině školách nekonají. Žáci jsou přijati podle pořadí sestaveného na základě vypočítaného průměrného prospěchu za dvě klasifikační období (II. pololetí předposledního ročníku a I. pololetí posledního ročníků základní školy). Podmínkou pro přijetí je ukončení povinné školní docházky. Žáci, kteří jsou přijati následně odevzdávají na zvolenou školu zápisový lístek, a to nejpozději do 10 pracovních dnů řediteli školy, na kterou byl uchazeč přijat. Uchazeč podáním zápisového lístku potvrzuje přijetí na danou střední školu. Zápisový lístek nepředkládají uchazeči, kteří podávají přihlášku do večerní, dálkové, kombinované a distanční formy (Cermat, 2021). V případě, že uchazeč zápisový lístek neodevzdá ve stanovené lhůtě, zaniká rozhodnutí o přijetí.

Pokud se žák nedostane na vybraný obor, není ještě vše ztraceno. Může podat odvolání, proti rozhodnutí do 3 pracovních dnů, a nebo zkusí jinou školu. Střední školy, které po prvním kole nenaplní kapacity tříd, vyhlásí druhé kolo. Seznam volných míst na školách žák najde na webech krajských úřadů. I do druhého kola je nutné vyplnit přihlášku a podat přímo řediteli střední školy. Ve druhém a dalších kolech se do maturitních oborů povinné jednotné testy nekonají.

Uchazeči se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří potřebují úpravu podmínek u přijímacího řízení musí spolu s přihlášku odevzdat také doporučení školského poradenského zařízení (Cermat, 2021).

1.7.3 Vývoj učňovského školství

Učňovské školství je soubor školských zařízení na určitém území, v nichž se realizuje příprava na výkon kvalifikovaných dělnických povolání. Vše probíhá podle schválených pedagogických dokumentů. Praktická příprava tvořila a dosud tvoří hlavní základ výchovy učňů. Ohlédneme-li se do historie učňovského školství, tak zjistíme, že většina období neměla získávání praktických dovedností charakter odborného výcviku, jak ho známe dnes. Jak uvádí Čadílek a Stejskalová (2001, s. 2) „*hlavní obsahovou složkou učňů ve středověku bylo získání takových pracovních dovedností, které byly nezbytné k provozování řemesla. Praktická*

příprava probíhala vesměs individuálně v dílně cechovního mistra. Učeň se učil řemeslu odhlížením a musel u mistra vykonávat řadu prací, které neměly s vlastní přípravou nic společného. Výsledky výchovy učňů závisely plně na mistrově odbornosti, na jeho schopnostech učit učně, ale také předpokladech a schopnostech učedníků. Teoretickou přípravu učňů k povolání středověk neznal“.

Školy, které vznikly pro učně, můžeme nalézt v druhé polovině 18. století. Vzdělání v těchto školách bylo ale nedostačující, protože poskytované vzdělání bylo velmi primitivní (Čadílek a Stejskalová, 2001, s. 4). Počátkem 19. století se začaly objevovat pokusy o nalezení nového pojetí vzdělání učňů a to pojetí pokračovací školy. Pokračovací vzdělání navazovalo na dvě skutečnosti, které uvádí Čadílek a Stejskalová (2001, s. 4) „*první z nich je vydání živnostenského řádu, který upravoval postavení podnikatelů při provozování jejich činnosti, včetně pracovních poměrů jejich zaměstnanců. Poté následuje v roce 1869 školská reforma. I když se živnostenský řád zabývá ve své části především praktickou přípravou učňů k povolání, má i ustanovení o docházce do školy pro učně a dává tak základ ke dvojkolejnosti přípravy učňů na povolání“.* Až koncem 19. století byla uzákoněna první soustava odborného školství. Škola mohla být zaměřena všeobecně, pro učně různých povolání.

V 90. letech v učňovském školství proběhlo sjednocení a byla vytvořena jednotná soustava učebních oborů a učebních plánů.

1.7.4 Střední odborné učiliště a učiliště

V České republice je 510 středních škol nabízejících střední vzdělání s výučním listem. Tyto školy mají širokou škálu oborů, které mohou studenti studovat. Střední odborné učiliště připravuje studenty na výkon dělnických povolání a odborných činností odpovídající příslušnému učebnímu oboru. Výuka těchto učebních oborů se zaměřuje převážně na odborné předměty, všeobecným předmětům je potom věnováno minimálně 30 % učiva (Hlad'o 2009, s. 105). Absolventi obdrží výuční list. Úspěšní absolventi mohou pokračovat nástavbovým studiem a k výučnímu listu si dodělat maturitu. Učiliště také poskytují profesní přípravu pro výkon dělnických povolání, ale jedná se převážně o žáky, kteří ukončili povinnou školní docházku v základní škole, v nižším než devátém ročníku nebo devátý ročník neukončili úspěšně. Tyto obory mají upravené učební plány a ukončují se úspěšným vykonáním závěrečné zkoušky a žáci získají výuční list (Hlad'o 2009, s. 107).

1.7.5 Vyučení absolventů

V roce 2020 byl počet absolventů středního vzdělání s výučním listem 21 456. Podle tabulek informačního systému infoabsolvent bylo nejvíce absolventů v roce 2012, kdy jich dokončilo vzdělání 27 243 studentů. Počty absolventů potom následujících 7 let klesal. Největší pokles zaznamenává rok 2019 s počtem 19 643 absolventů středního vzdělání s výučním listem. V roce 2020 se objevuje opět nárůst absolventů na 21 456.

*Graf 1: Počet absolventů s výučním listem
(Zdroj: Informační systém infoabsolvent)*

Největší počty a podíly vyučených absolventů za rok 2020 jsou ve skupině oborů podle informačního systému infoabsolvent:

- Strojírenství a strojírenská výroba 5 206 absolventů
- Gastronomie, hotelnictví a turismus 3 174 absolventů
- Zemědělství a lesnictví 2 298 absolventů
- Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika 2 133 absolventů

1.7.6 Uplatnění absolventů ve vystudovaném oboru

Hlavním cílem vzdělání je získání profesní kvalifikace, která pro studenty představuje otevření dveří na trhu práce, kde se objevuje určitá nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou. Tento nesoulad může mít podle Trhlíkové (2013, s. 6) „*různě závažný charakter s odlišnými dopady, jak pro zaměstnavatelskou sféru, tak i uchazeče o pracovní uplatnění.*“

Na povahu kvalifikačního nesouladu může být nahlíženo jak z hlediska nedostatku osob s kvalifikací v daném oboru, tak i z hlediska, kdy počet lidí s požadovanou kvalifikací je dostačující, ale je jejich nedostatečná kompetence, například nedostatečná jazyková vybavenost nebo špatná úroveň komunikačních dovedností.

Z výsledku šetření Trhlíkové (2013, s. 6) vyplývá, že zájem absolventů středních škol se uplatnit po ukončení studia ve vystudovaném oboru byl vysoký. I v mé praktické části studenti učebních oborů potvrzují, že většina chce po studiu ve vystudovaném oboru pracovat.

2 Metodologie průzkumu

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na zjištění zájmu žáků o učňovské obory. Popisují zde cíle, stanovené hypotézy, průzkumný soubor a metodu sběru dat.

2.1 Cíle

Cílem praktické části je zjistit zájem žáků o učňovské obory. Co vedlo a ovlivnilo žáky základních škol a studentů učňovských oborů k výběru učňovského oboru a zda se chtějí po ukončení studia ve vystudovaném oboru uplatnit.

2.2 Průzkumný soubor

Pro účely mé práce jsem data sbírala od žáků 8. a 9. tříd základních škol a od studentů učňovských oborů 1. a 2. ročníku.

2.3 Metoda sběru dat

Pro průzkumné šetření byl zvolen kvantitativní přístup. Metoda dotazování s využitím techniky online dotazníku. Nástrojem pro sběr dat byly vytvořeny polostrukturované dotazníky na základě studia odborné literatury a konzultace s vedoucím bakalářské práce. Výhodou dotazníku je rychlé a snadné zpracování získaných dat a možnost oslovení většího počtu respondentů. Dotazníky mají ale i svoji nevýhodu, například při distribuci je třeba počítat s nízkou návratností, nebo se někteří respondenti mohou některým otázkám vyhnout.

Dotazníky byly vytvořeny ve dvou variantách. Jedna varianta pro žáky 8. a 9. tříd základních škol (viz. Příloha 1). Druhá varianta pro studenty 1. a 2. ročníků učňovských oborů (viz. Příloha 2). Jelikož byla situace složitá a všechny školy byly zavřené, oslovila jsem základní a střední školy prostřednictvím e-mailu. Jednalo se spíše o základní školy v Brně. Aby, dotazníky neskončily v koši jako spam snažila jsem se každý dotazník poslat zvlášť, a ne jako hromadnou zprávu.

Dotazníkové šetření započalo 20. 1. 2021 a ukončeno bylo 20. 3. 2021. Oslovovala jsem ředitele a zástupce ředitele základních škol (viz. Příloha 3) v Jihomoravském kraji, převážně Brno a okolí, s prosbou o vyplnění dotazníků žáky 8. a 9. tříd. Dohromady jsem oslovila náhodně zvolených 30 základních škol. Dotazníků se mi vrátilo 209. U středních škol jsem

volila stejný postup, oslovení ředitele nebo zástupce ředitele, středních škol (viz. Příloha 4) v Jihomoravském a Zlínském kraji s prosbou, o vyplnění dotazníků studenty 1. a 2. ročníků učňovských oborů. Středních škol jsem oslovila 20 a vrátilo se mi 192 dotazníků. Se sbíráním dat u středních škol mi pomohla i konaná praxe, kterou jsem měla na Střední škole polytechnické v Brně a mohla jsem respondenty sama oslovit a poprosit o vyplnění dotazníků. Dotazníky byly anonymní.

3 Výsledky dotazníkového šetření

V kapitole výsledky dotazníkového šetření jsou představeny výsledky dotazníkového šetření. Výsledky jednotlivých otázek byly zpracovány numericky, za použití tabulek a deskriptivní statické metody. Tabulky a grafy jsou doplněny o slovní popis. Základní zpracování dat bylo provedeno pomocí relativní a absolutní četnosti.

3.1 Dotazník pro základní školy

Otázka č. 1

Pohlaví:

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 209 respondentů navštěvujících základní školu, z nichž bylo 134 (64,1 %) dívek a 75 (35,9 %) chlapců.

Tabulka 1: Pohlaví

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena	134	64,1 %
Muž	75	35,9 %
Celkem	209	100 %

(Zdroj: vlastní zpracování)

Otázka č. 2

V současné době jsem žákem:

Výzkumný vzorek byl tvořen žáky 8. ročníku, kdy se jej zúčastnilo 80 (38,3 %) respondentů a žáky 9. ročníků, kde se zúčastnilo 129 (61,7 %).

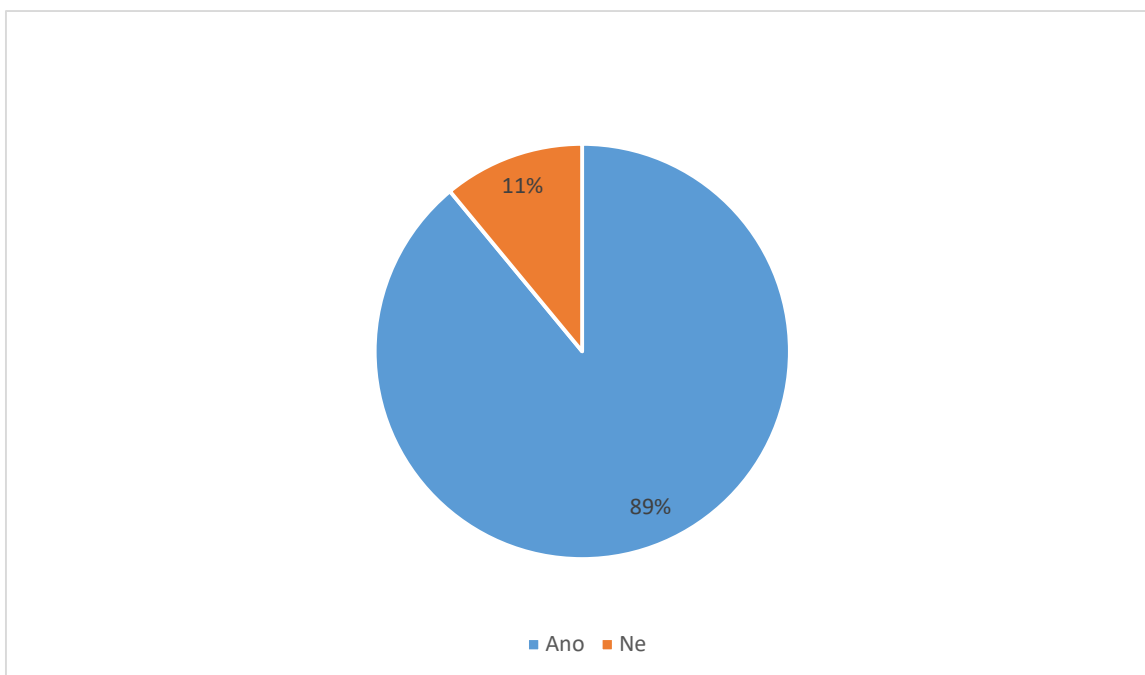
Tabulka 2: V současné době jsem žákem

	Absolutní četnost	Relativní četnost
8. ročník	80	38,3 %
9. ročník	129	61,7 %
Celkem	209	100%

(Zdroj: vlastní zpracování)

Otázka č. 3

Školu a obor, který chci studovat po dokončení základní školy, mám již vybraný:

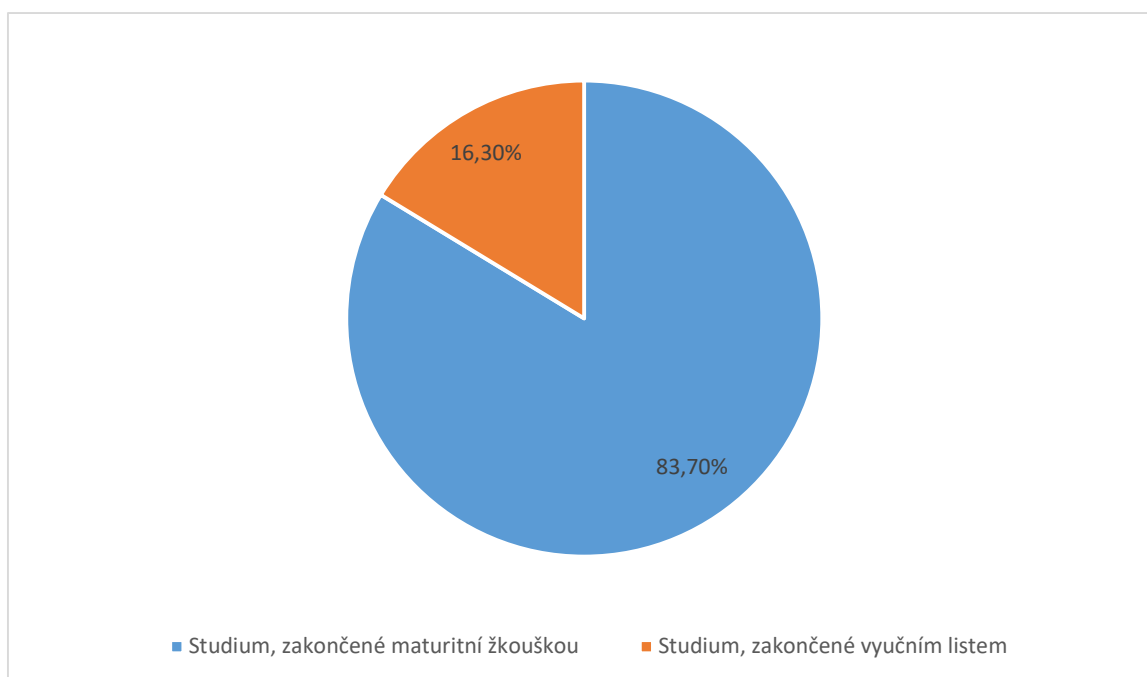
Graf 2: Vybraný obor a škola po dokončení základní školy

(Zdroj: vlastní zpracování)

Ve třetí otázce se měli žáci vyjádřit, zda mají vybranou střední školu a obor, který chtějí studovat. Z grafu je patrné, že žáci základních škol mají většinou vybráno. Z celkového počtu 209 žáků, osmých a devátých tříd, uvedlo 186 (89 %) respondentů, že obor a školu mají vybranou. Jenom 23 (11 %) dotazovaných školu a obor vybraný nemají. Většinou je to z důvodu, že žáci základních škol nemají představu o svém budoucím povolání, a proto výběr budoucí střední školy odkládají a nechávají na poslední chvíli.

Otázka č. 4

Mám zájem o:

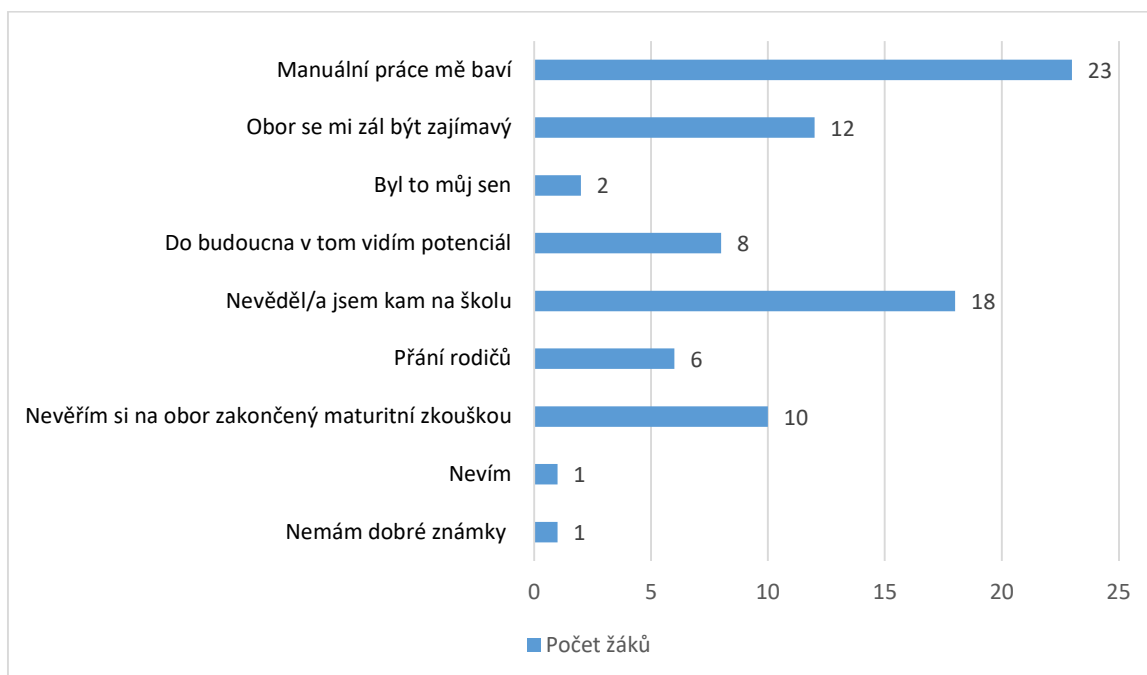

Graf 3: Žáci základních škol mají zájem o

(Zdroj: vlastní zpracování)

Z grafu je patrné, že žáci základních škol mají největší zájem o studium zakončené maturitní zkouškou. Na tuto otázku odpovědělo 209 respondentů. Konkrétně chce maturity dosáhnout 173 (83,7 %) žáků a jenom 34 (16,3 %) dotazovaných má zájem o studium zakončené vyučným listem. Navazuje otázka pro žáky, kteří mají zájem o studium s vyučným listem.

Pro výběr učňovského oboru jsem se rozhodl/a:

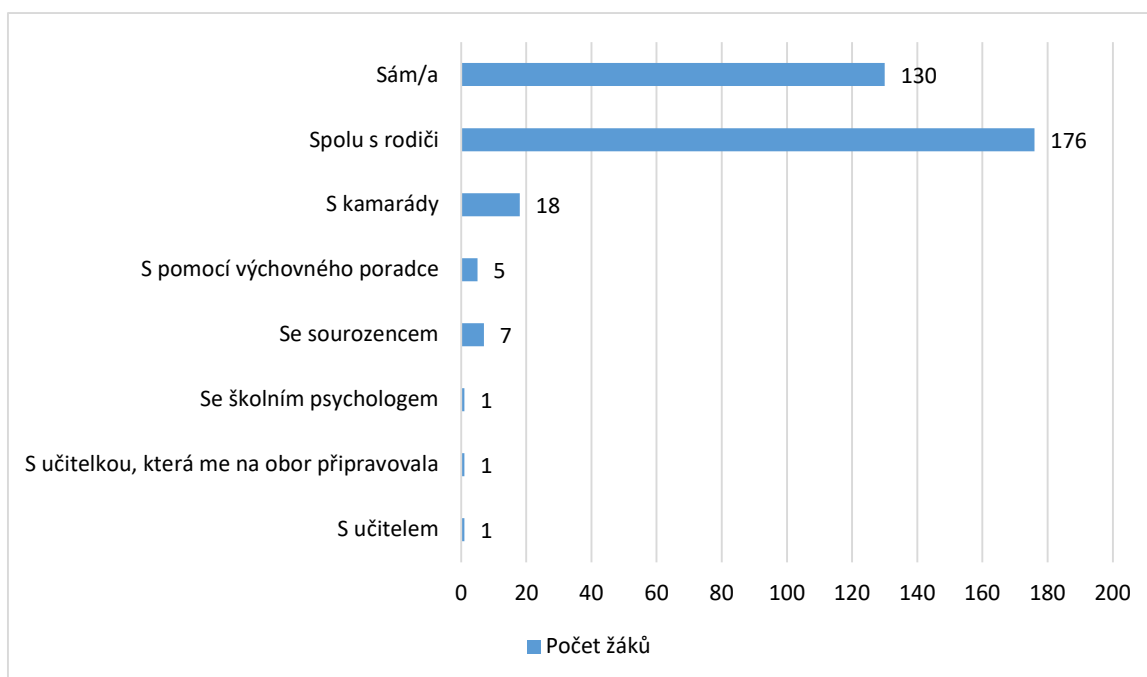
Graf 4: Proč se žáci rozhodli pro učňovský obor

(Zdroj: vlastní zpracování)

Respondenti, kteří odpověděli, že mají zájem o studium zakončené výučním listem, měli jednu otázku navíc, a to proč se pro učňovský obor rozhodli. U této otázky byla možnost označit více možností. Na otázku odpovědělo všech 34 respondentů. Pro studium zakončené výučním listem se 23 respondentů rozhodlo, protože je manuální práce baví a 12 dotazovaných se pro obor rozhodlo, protože se jim obor zdá být zajímavý. Zajímalo mě, jestli to byl i jejich sen, protože už od malička většina dětí sní o svém budoucím povolání, které začíná u kluků být popelářem a u holčiček být paní učitelkou. Byl to můj sen ale označili jen 2 respondenti. Do budoucna ve vybraném oboru vidí potenciál 8 studentů. Výběr povolání není pro adolescenty jednoduchý. Pokud dítě nemá žádné zájmy, koníčky, představy o tom co by chtěl v budoucnu vykonávat, tak výběr střední školy je pro něj o to složitější. Poté dochází k tomu, že si 18 dotazovaných vybere školu a obor jen proto, že nevědí kam jinam by šli a co by je bavilo. Jsou ale i adolescenti, kteří plní přání svých rodičů, kteří si přejí, aby jejich potomek studoval určitou školu a obor. Plnit přání rodičům se rozhodlo 6 respondentů. Ukázalo se, že jsou ale i žáci, kteří si na maturitní obor netroufají a spíše volí obor s výučním listem 10 respondentů. Důvodem, proč si žák volí učební obor jsou i známky - 1 respondent.

Otázka č. 5

Školu a obor si vybírám:

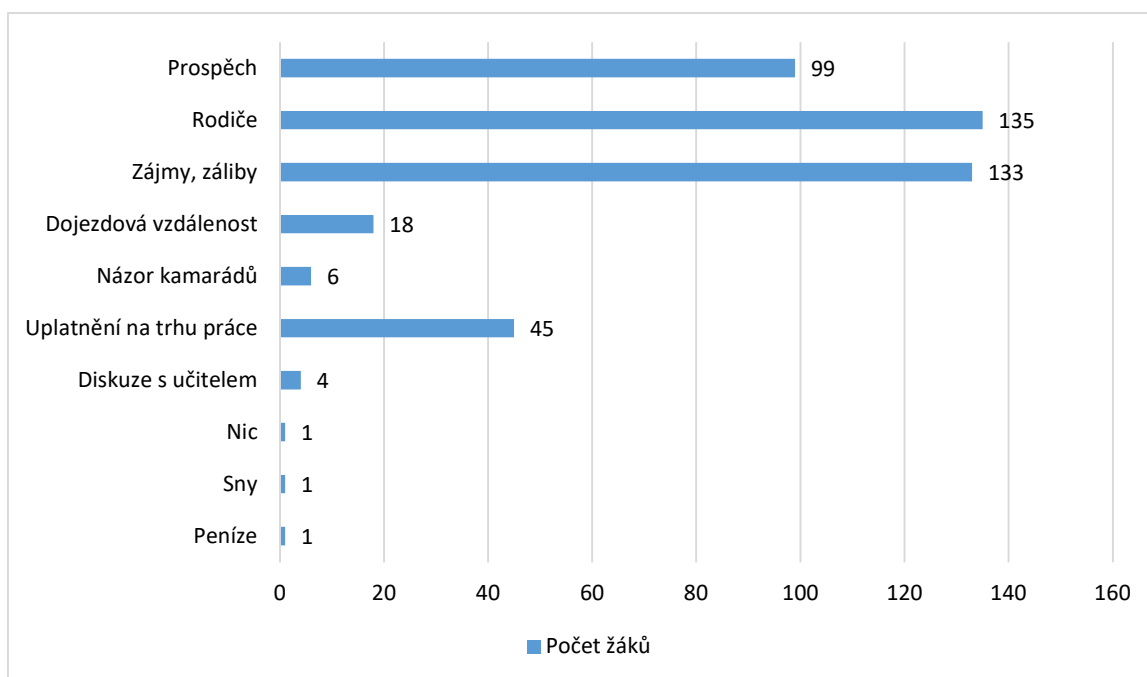
Graf 5: Školu a obor si žáci vybrali

(Zdroj: vlastní zpracování)

Pátá otázka zjišťovala, kdo respondentům pomohl s výběrem střední školy a oboru. Na tuto otázku odpovědělo 209 žáků, kde měli možnost označit více možností. Nejčastěji se respondenti (176) rozhodovali pro volbu střední školy s rodiči. Podobně významně je zastoupena i možnost, že si žáci školu a obor vybrali sami - 130 respondentů. Možnost, jestli si školu a obor vybírají s pomocí kamarádů, označilo 18 dotazovaných. Svou roli v procesu volby střední školy zastávají také sourozenci, kteří se objevili u 7 respondentů. V menším zastoupení jsou potom poradenští pracovníci a učitelé, se kterými se žáci radí nejméně. S pomocí výchovného poradce si školu vybralo 5 dotazovaných, se školním psychologem se poradil 1 žák a s učitelem 1 dotazovaný. U možnosti jiné, se respondenti mohli vyjádřit sami. Tuto možnost zvolili dva respondenti, kteří uvedli, že jim s výběrem pomohli prarodiče 1 a učitelem, který studenta na obor připravuje.

Otázka č. 6

Moji volbu školy a oboru ovlivňuje:

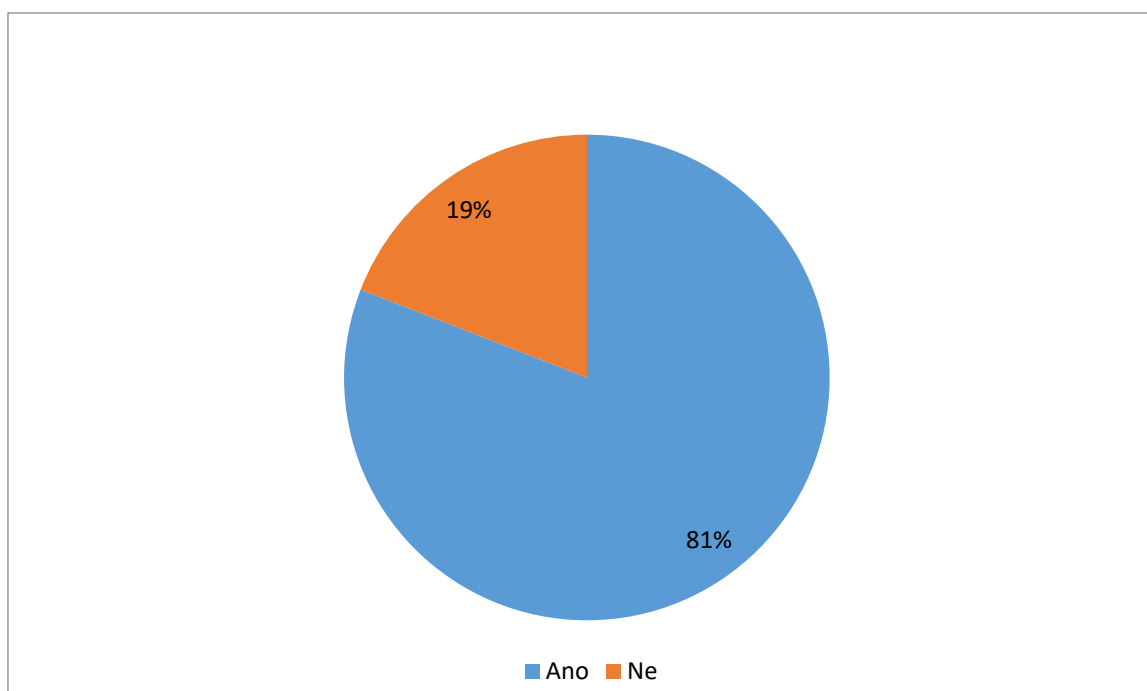
Graf 6: Volbu dalšího vzdělávání ovlivňuje

(Zdroj: vlastní zpracování)

U této otázky jsem se zaměřovala na zjištění, co žáky ovlivňuje při výběru střední školy a oboru. Respondenti, měli opět možnost si vybrat více odpovědí, popřípadě dopsat jinou, která nebyla ve výběru. Na tuto otázku odpovědělo 209 respondentů. Nejčastěji při výběru dalšího vzdělávání respondenty ovlivnila rodina (135). Jak už jsem se zmiňovala v teoretické části, rodiče jsou ti, kteří mají velký vliv na výběr střední školy svého potomka. Spolu s rodiči mají při výběru střední školy na žáky (133) vliv také zájmy a záliby. Žáky (99) také ovlivňuje ve volbě povolání jejich prospěch. Diskuze a názory kamarádu při rozhodování ovlivnilo 6 respondentů. Z dalších faktorů, které měly na výběr střední školy a oboru vliv, bylo uplatnění na trhu práce (45 respondentů). V menší míře byla volba střední škol ovlivněna diskuzi s učitelem (4). Žáci v položce jiné ještě zmínili kvalitu školy, peníze, testy profesní orientace, sny a nic.

Otázka č. 7

Mám představu o tom, jaké povolání bych chtěl/a v budoucnu vykonávat:

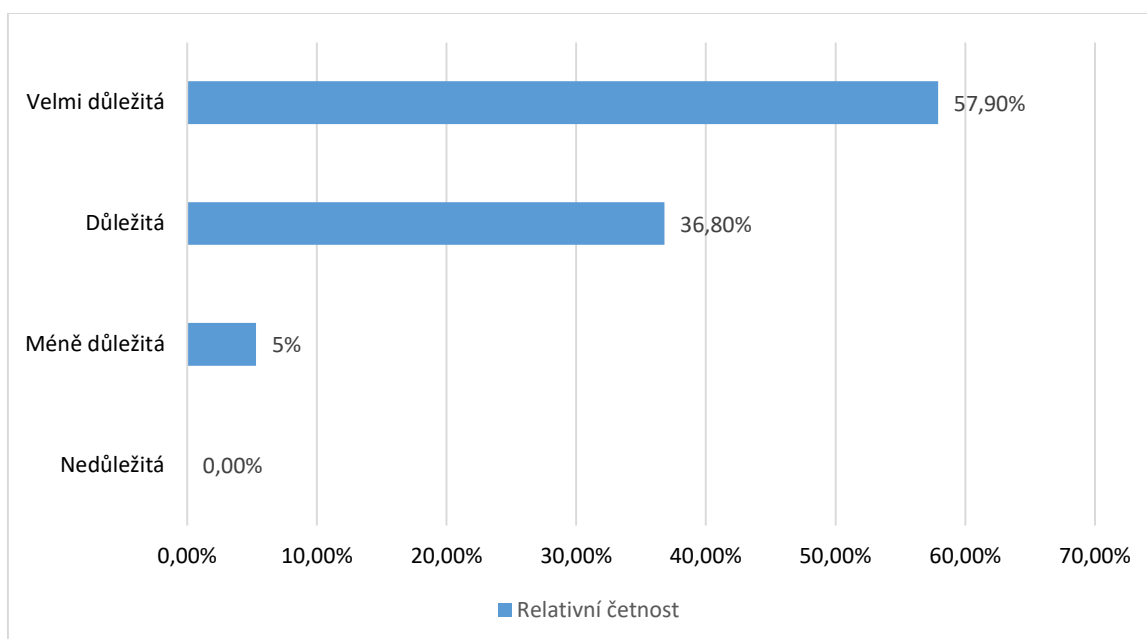
Graf 7: Mám představu, jako povolání budu v budoucnu vykonávat

(Zdroj: vlastní zpracování)

Představy o svém budoucím povolání má 169 (81 %) žáků a jen 40 (19 %) dotazovaných nemá žádné představy o tom, čemu by se chtěli v budoucnu věnovat.

Otázka č. 8

Volba povolání je pro mě:

Graf 8: Jak důležitá je volba povolání pro žáky

(Zdroj: vlastní zpracování)

Více jak polovina dotazovaných považuje volbu povolání za velmi důležitou 121 (57,9%) a 77 (36,80%) respondentů za důležitou. Pouze 11 (5,3%) dotazovaných bylo toho názoru, že volba povolání je pro ně méně důležitá. Variantu, že by volba povolání byla nedůležitá, nepřipustil nikdo.

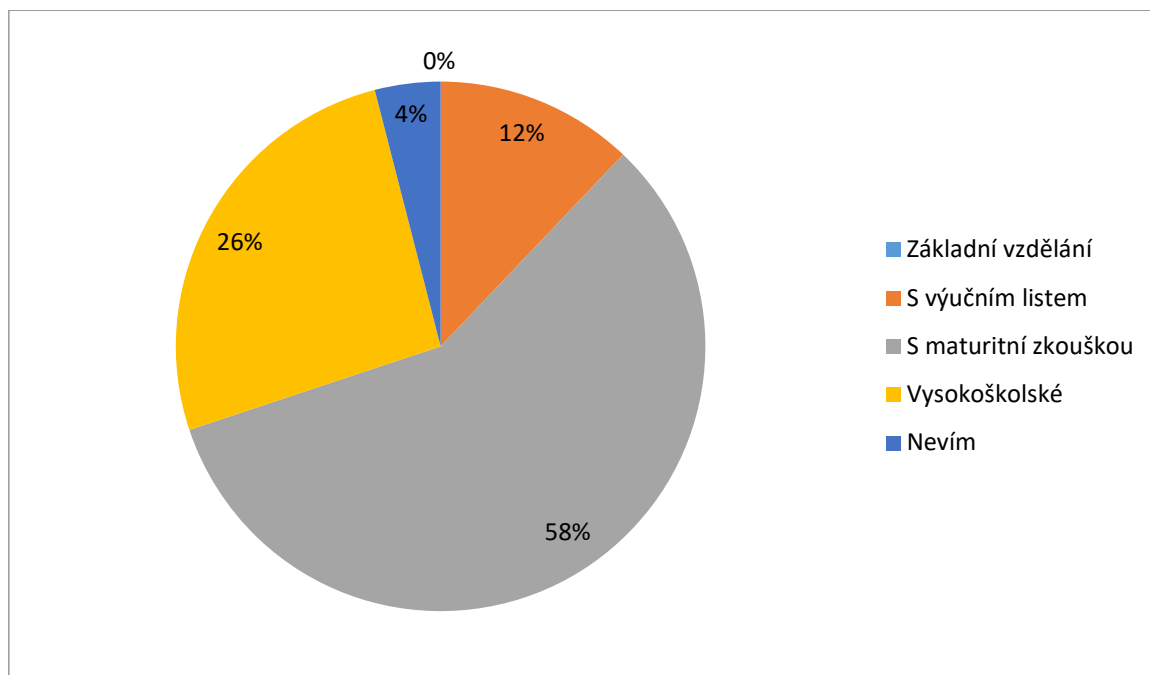
Otázka č. 9

Dosažené vzdělání matky:

Tabulka 3: Dosažené vzdělání matky

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní vzdělání	0	0 %
S výučním listem	24	12,1 %
S maturitní zkouškou	115	57,8 %
Vysokoškolské	52	26,1 %
Nevím	8	4 %
Celkem	199	100 %

(Zdroj: vlastní zpracování)

Graf 9: Vzdělání matky
(Zdroj: vlastní zpracování)

Jsou výzkumy, které potvrzují, že dosažené vzdělání rodičů se promítá do získávání informací a znalostí důležitých pro kariérové rozhodování. Promítá se do rozvíjení zájmů a schopností důležitých pro volbu dalšího vzdělávání, a proto mi přišlo důležité zeptat se na dosažené vzdělání rodičů. Ve výběrovém souboru byly nejvíce zastoupeny matky s maturitní zkouškou 115 (57,8%). Následovaly matky s vysokoškolským vzděláním 52 (26,1%), s výučním listem 24 (12,1%), základní vzdělání neměla žádná matka, a 8 (4 %) respondentů vzdělání matky neznala.

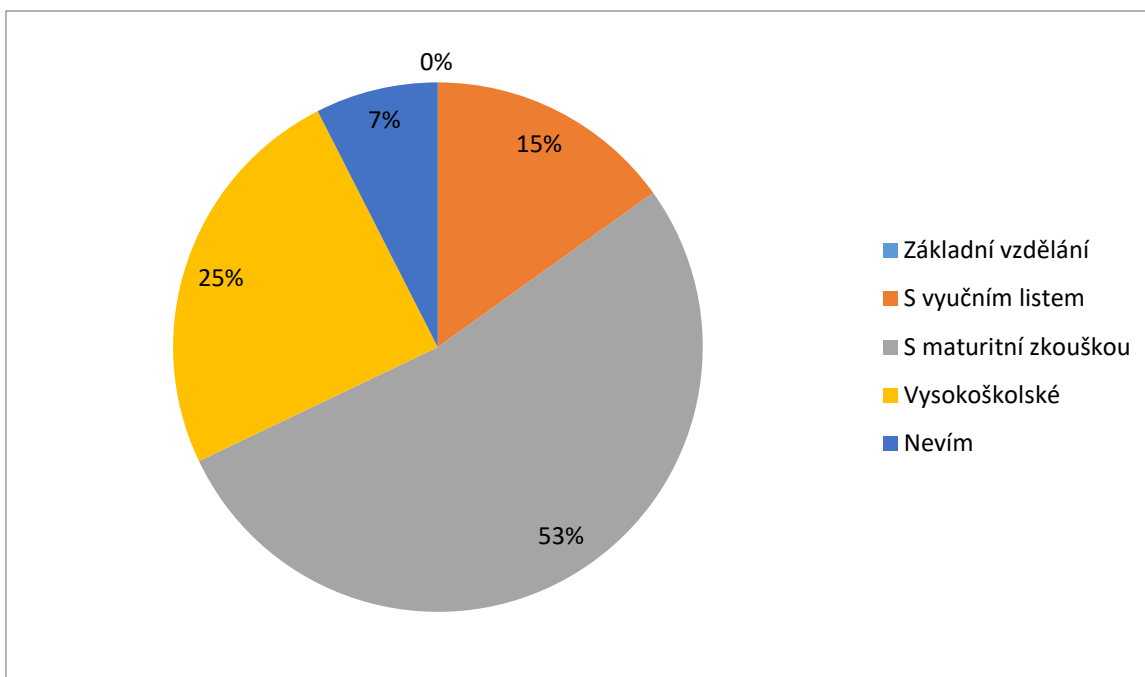
Otázka č. 10

Dosažené vzdělání otce:

Tabulka 4: Dosažené vzdělání otce

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní vzdělání	0	0 %
S výučním listem	30	15,1 %
S maturitní zkouškou	105	52,8 %
Vysokoškolské	49	24,6 %
Nevím	15	7,5 %
Celkem	199	100 %

(Zdroj: vlastní zpracování)

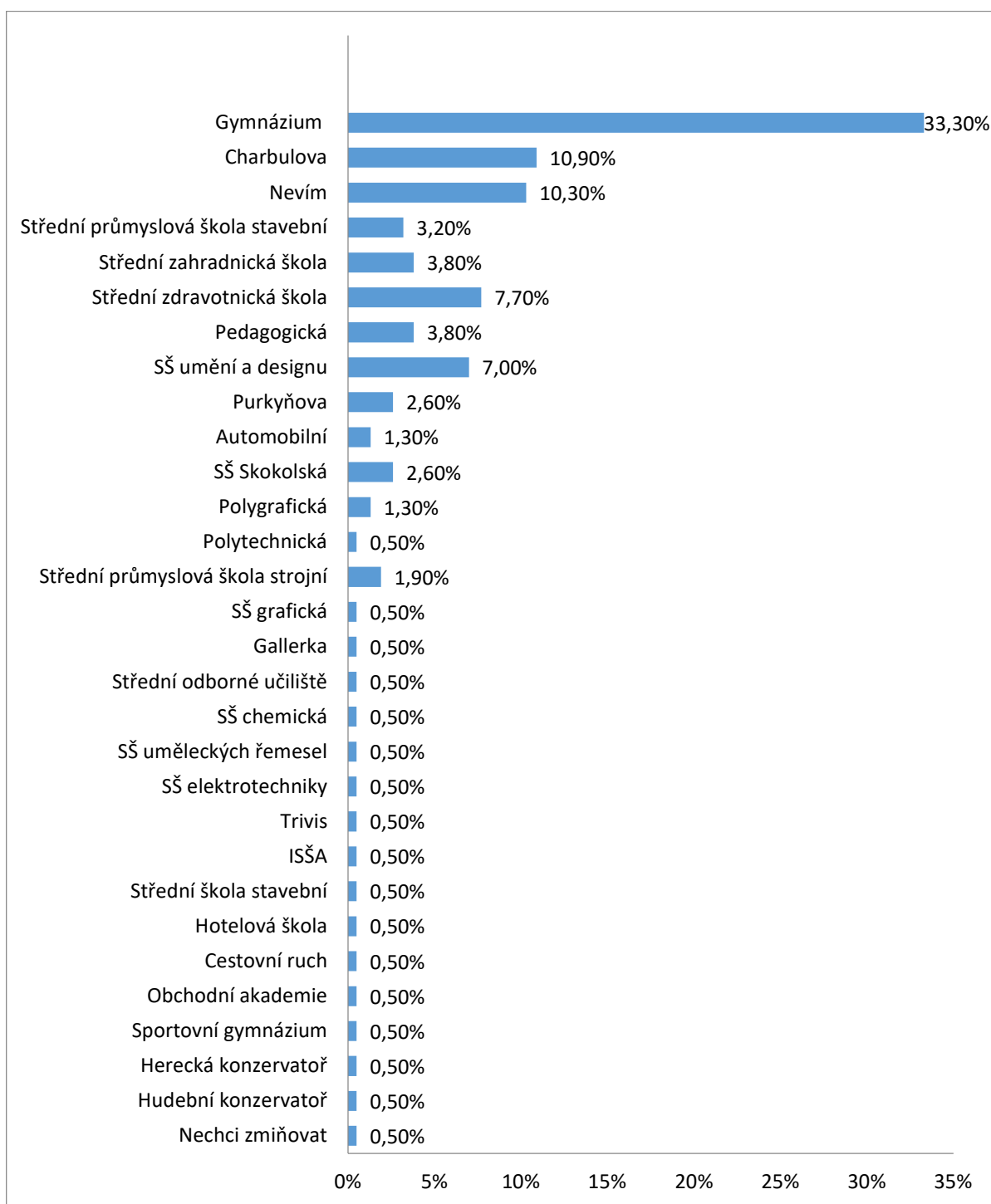

*Graf 10: Vzdělání otců
(Zdroj: vlastní zpracování)*

Ve výběrovém souboru byli nevíce zastoupení otcové s maturitní zkouškou 105 (53 %). Následovali otcové s vysokoškolským vzděláním 49 (25 %), s vyučným listem 30 (15,1 %) a 15 (7,5 %) respondentů nevěděla vzdělání otců. S porovnáním s matkami nejsou mezi vzděláním matkami a vzděláním otců žádné velké rozdíly.

Otázka č. 11

Napiš prosím konkrétní školu, kterou chceš studovat:

Graf 11: Škola, kterou chtějí respondenti studovat

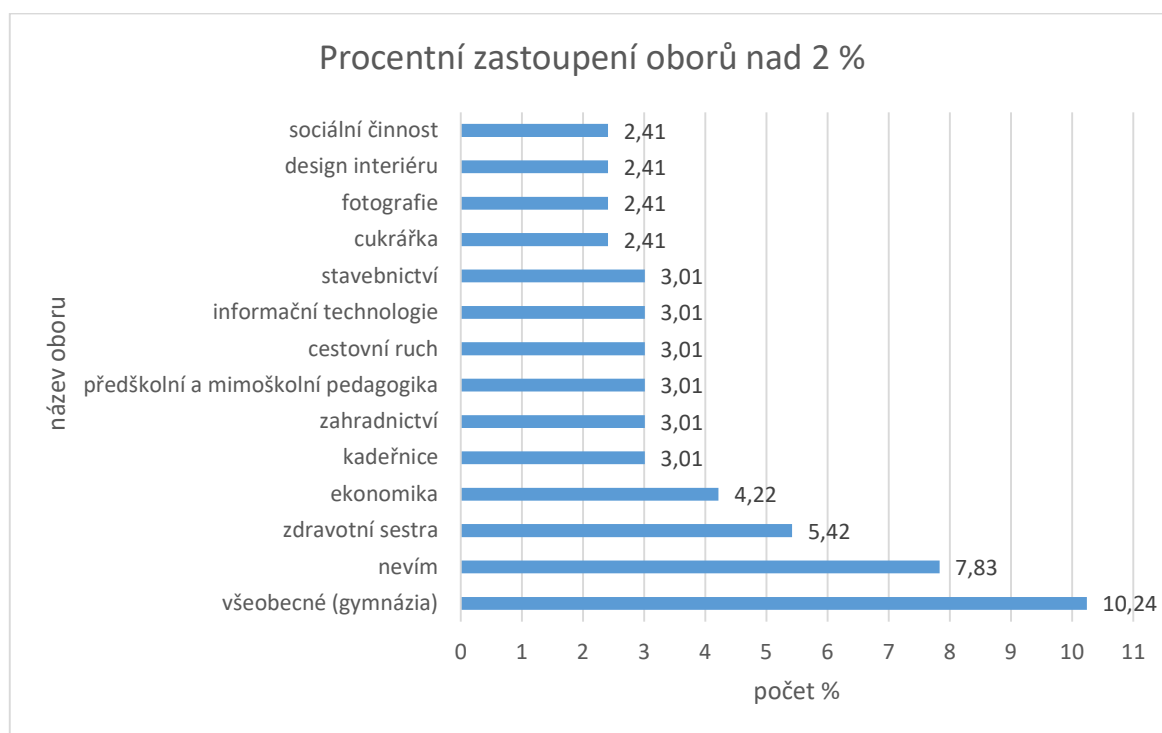
(Zdroj: vlastní zpracování)

Součet jednotlivých hodnot není 100 %, jak by mělo být, ale pouze 98,2 %. Toto je způsobeno zaokrouhlováním jednotlivých hodnot, tudíž dochází k mírnému zkreslení. Na otázku číslo 11

odpovědělo 156 respondentů. Z grafu je patrné, že žáci základních škol mají převážně zájem o studium na gymnázium 52 (33,3 %), ze kterého studenti ve většině případů pokračují dál na vysokou školu. Velký zájem je také o studium na střední škole Charbulova 17 (10,9 %), kde jsou obory, jak s maturitní zkouškou, tak i s výučním listem. Velký zájem je také o zdravotnické školy 12 (7,70 %) a školu umění a designu 11 (7 %). Mnoho respondentů 13 (10,3 %) také uvedlo, že neví jakou školu a obor chtějí studovat. Dále je zájem o střední školu pedagogickou 6 (3,80 %), zahradní 6 (3,80 %), střední škola průmyslová Sokolská 4 (2,60%). Školy, které respondenti uvedli, jsou z velké části školy s maturitní zkouškou.

Otázka č. 12

Napiš prosím, konkrétní obor, který chceš studovat

Graf 12: Procentní zastoupení oborů nad 2 %

(Zdroj: vlastní zpracování)

Do grafu jsem vybrala pouze obory, které při vyhodnocení přesáhly 2 %, protože nižší hodnoty jsou pro moji práci statisticky nevýznamné. Žáci základních škol mají nejvíce zájem o studium na gymnáziích 17 (10,2 %). Jaký obor si zvolit neví 13 (7,8 %) dotazovaných. Studovat zdravotnickou školu, obor zdravotní sestra, má zájem 9 (5,4 %) žáků. Za oborem zdravotní sestra je obor ekonomie 7 (4,2 %). Zájem je také o obory kadeřnice 5 (3 %), zahradník 5 (3 %), předškolní a mimoškolní pedagogika 5 (3 %), informační technologie 5 (3 %), cestovní ruch

5 (3 %) a stavebnictví 5 (3%). Žádané jsou také obory jako jsou cukrářka 4 (2,4 %), fotografie 4 (2,4 %), design interiéru 4 (2,4 %), sociální činnost 4 (2,4%).

3.2 Dotazník pro střední školy

Otázka č. 1

Pohlaví:

Dotazník pro střední školy vyplnilo 192 respondentů, z nichž bylo 73 (38 %) žen a 119 (62 %) mužů.

Tabulka 5: Pohlaví studentů

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena	73	38%
Muž	119	62%
Celkem	192	100%

(Zdroj: vlastní zpracování)

Otázka č. 2

Jsem studentkou/studentem:

Výzkumný vzorek byl tvořený studenty střední školy s výučním listem. Účastnili se ho studenti 1. ročníku 103 (53,6 %) respondentů a studenti 2. ročníků 89 (46,4 %).

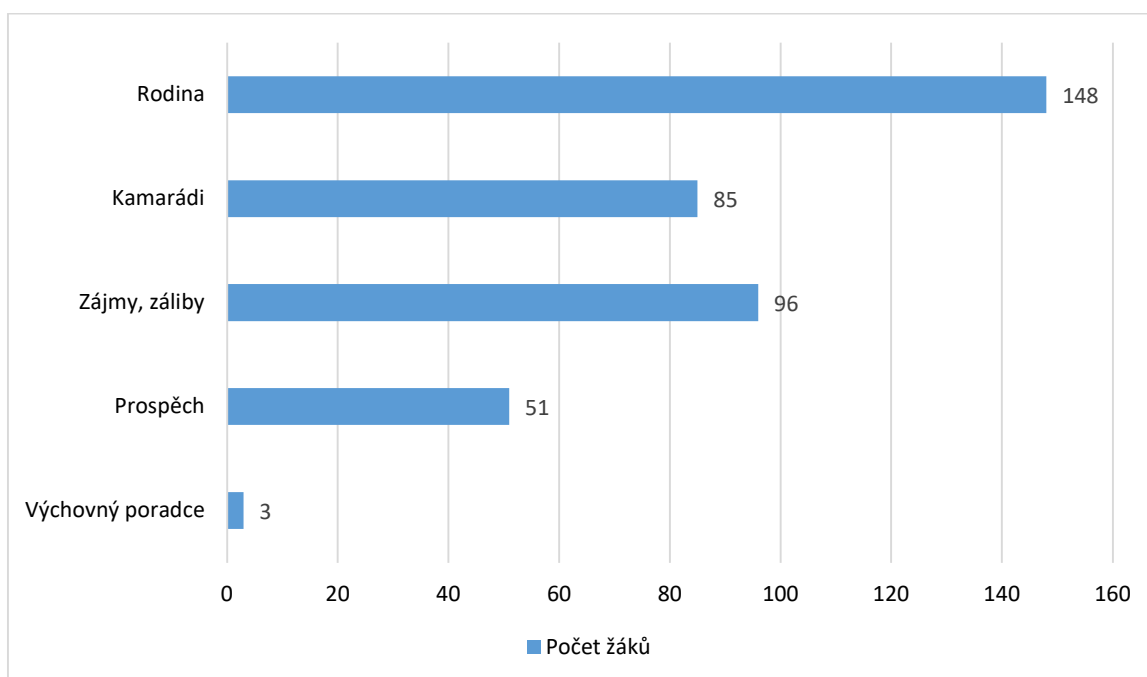
Tabulka 6: Jsem studentkou/studentem

	Absolutní četnost	Relativní četnost
1. ročník	103	53,6%
2. ročník	89	46,4%
Celkem	192	100%

(Zdroj: vlastní zpracování)

Otázka č. 3

Moji volbu učebního oboru ovlivnila:

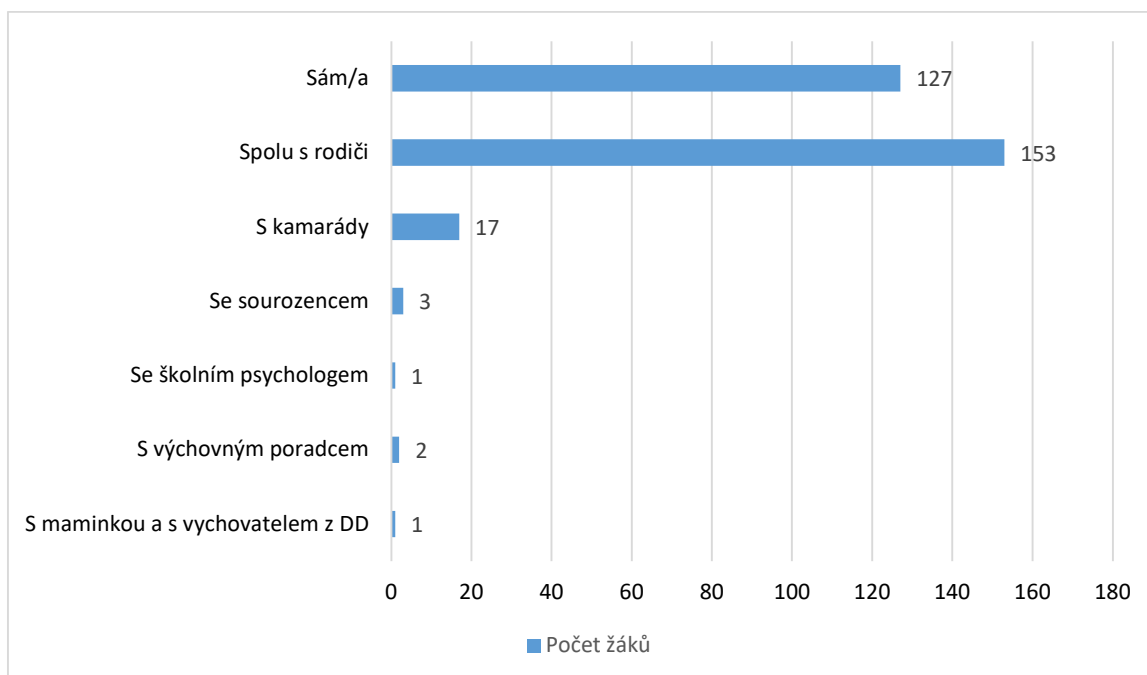
Graf 13: Volbu učebního oboru ovlivnila

(Zdroj: vlastní zpracování)

Zajímalo mě, co ovlivnilo studenty při výběru učňovského oboru. Stejně jako u žáků základních škol, je nejvíce ovlivnila rodina - 148 respondentů. Poté následovaly zájmy a záliby, kdy se studenti rozhodovali podle toho, co je baví - 96 respondentů. Rozhovor s kamarády a jejich zkušenosti ovlivnilo 85 respondentů. Studenty při výběru učebního oboru ovlivnil také prospěch. Tuto skutečnost potvrdilo 51 respondentů. U žáků základních škol, z 34 dotazovaných, byl ovlivněn prospěchem jenom 1 žák. V nejmenší míře, stejně jako u žáků základních škol, byl zastoupen výchovný poradce - 3 respondenti.

Otázka č. 4

O volbě školy a oboru jsem se rozhodoval/a:

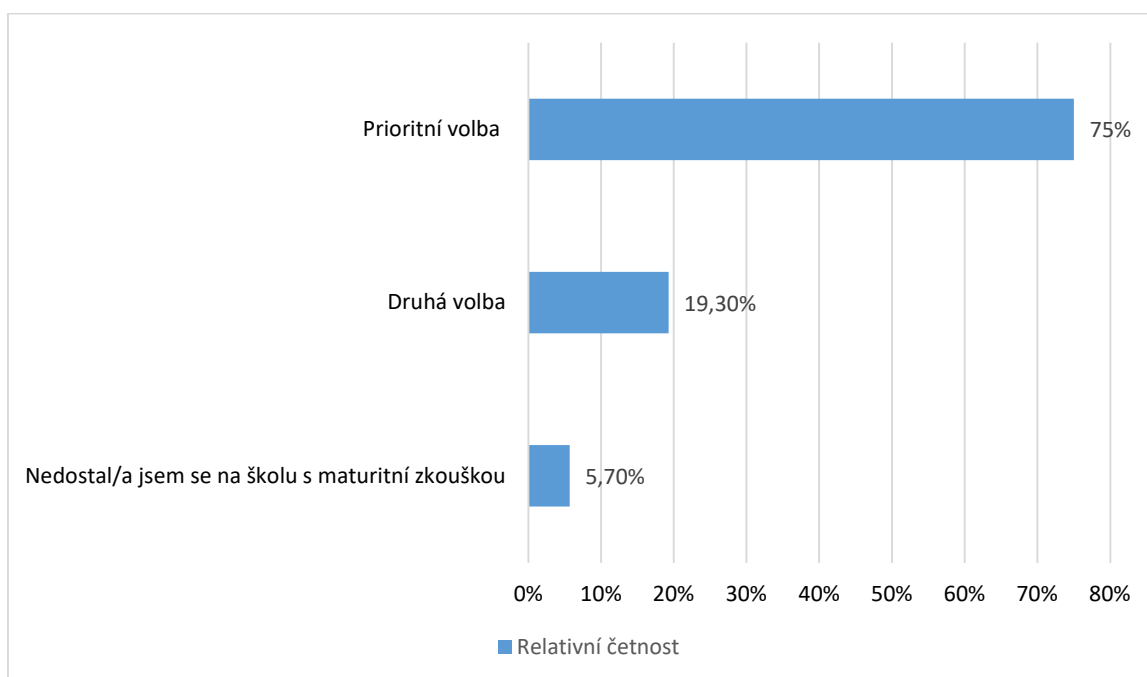
Graf 14: S kým se studenti rozhodovali při výběru SŠ

(Zdroj: vlastní zpracování)

Čtvrtá otázka zjišťovala, s kým se respondenti rozhodovali pro výběr učňovského oboru. Na tuto otázku odpovědělo 192 studentů, kde měli možnost označit více možností. Nejčastěji se respondenti (153) rozhodovali pro volbu učňovského oboru spolu s rodiči. Podobně významně je zastoupena i možnost, že si studenti obor vybrali sami (127). Možnost, jestli si školu a obor vybírají s pomocí kamarádů, označilo 17 dotazovaných. Svou roli v procesu volby střední školy zastávají také sourozenci, kteří se objevili u 3 respondentů. V menším zastoupení je potom školní psycholog a výchovný poradce, se kterými se studenti radí nejméně. S pomocí výchovného poradce si školu vybrali 2 respondenti, se školním psychologem se poradil 1 dotazovaný. U možnosti jiné, se respondenti mohli vyjádřit sami. Tuto možnost zvolil jeden respondent, který uvedl, že mu s výběrem pomohla maminka s vychovatelem z DD.

Otázka č. 5

Zvolený obor pro mě byla:

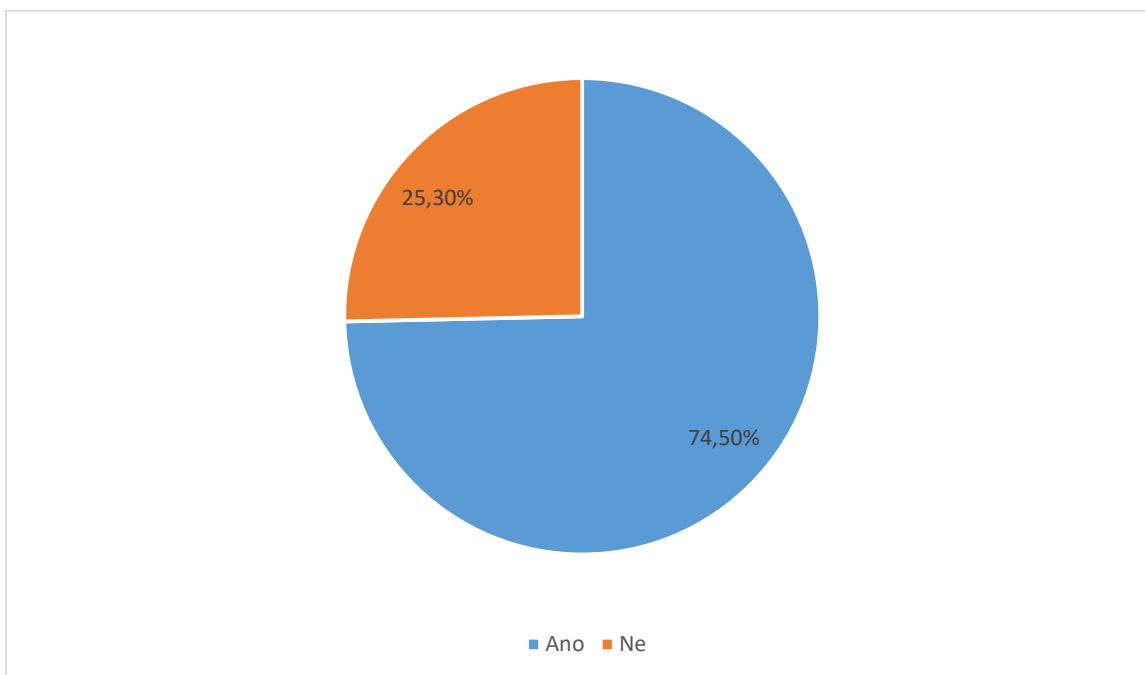
Graf 15: Zvolený obor pro mě byla

(Zdroj: vlastní zpracování)

Většina studentů 144 (75%) se vyjádřila, že zvolený učňovský obor pro ně byla prioritní volba. Pouze pro 37 (19,3 %) respondentů byl vybraný obor druhá volba a 11 (5,70 %) dotazovaných si daný obor vybrali, protože se nedostali na školu s maturitní zkouškou.

Otázka č. 6

Daný obor jsem si vybral/a, protože si v budoucnu chci vybudovat svoji vlastní živnost (např. kadeřnický salon, autoopravnu atd.):

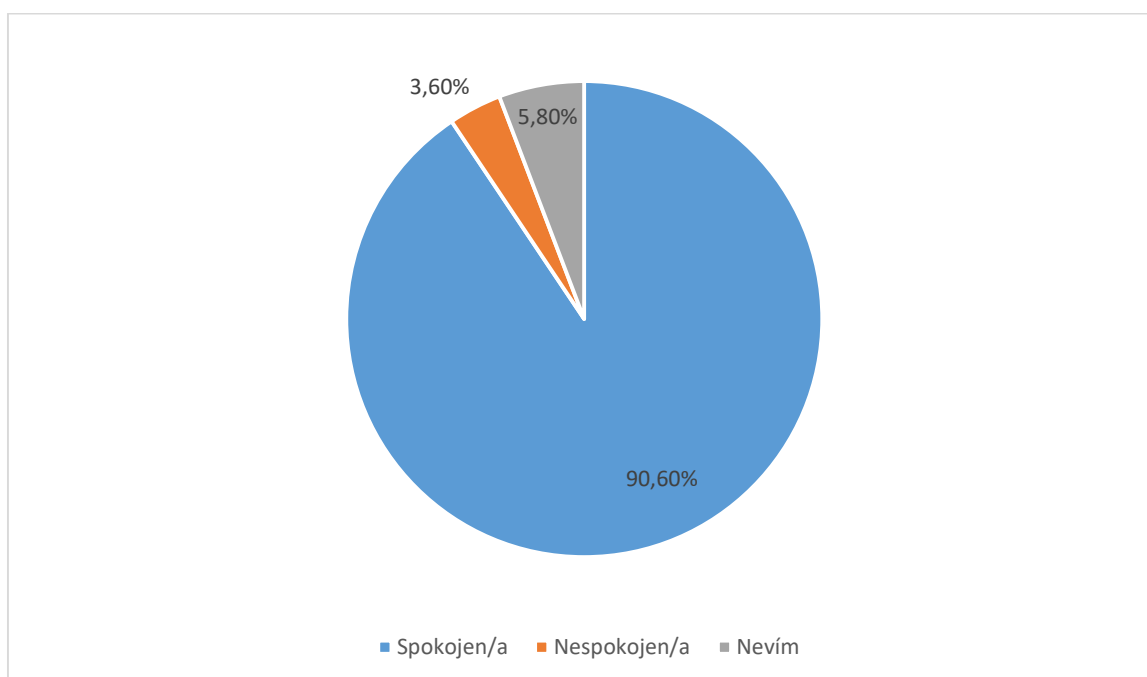

*Graf 16: Chci si v budoucnu vybudovat vlastní živnost
(Zdroj: vlastní zpracování)*

Zajímalo mě, co studenty vedlo k výběru učňovského oboru. Jestli v tom byl záměr, si v budoucnu otevřít vlastní živnost nebo ne. Ze získaných dat vyplývá, že studenti přemýšlí o budoucnosti a převážně si obor vybrali za účelem, si v budoucnu vybudovat vlastní živnost 143 (74,5 %) a jen 49 (25,5 %) respondentů nesouhlasilo.

Otázka č. 7

Se svoji volbou jsem:

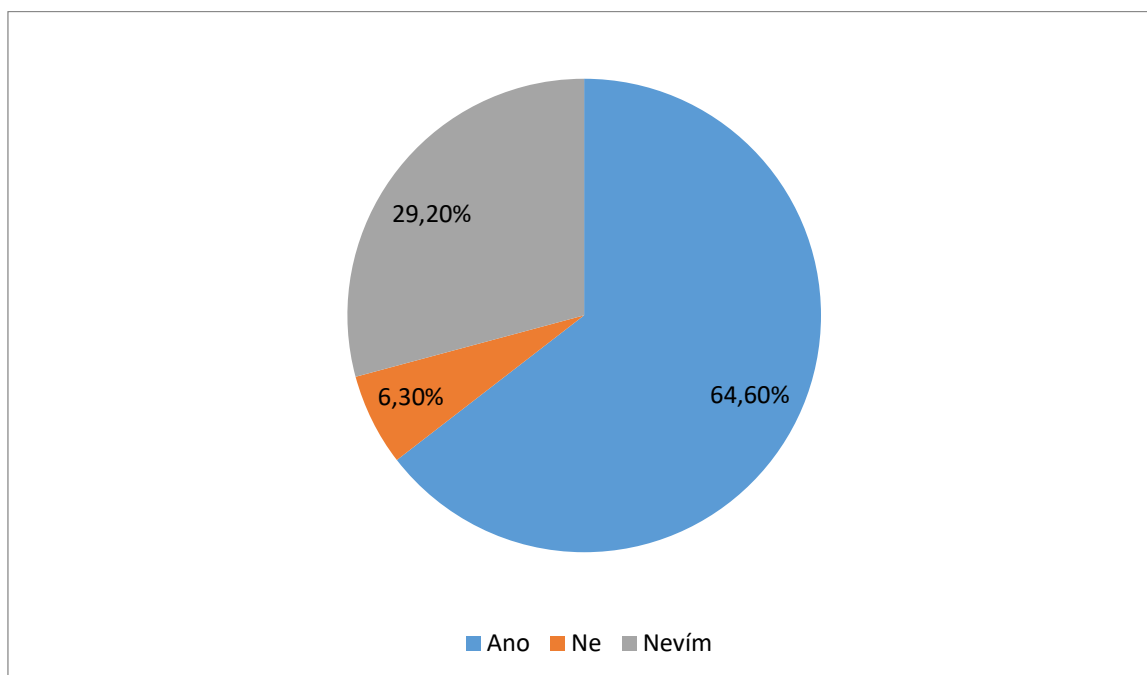
Graf 17: Se svoji volbou jsem

(Zdroj: vlastní zpracování)

Pro adolescenty je velmi náročné se na konci školní povinné docházky rozhodnout, co by chtěli v budoucnu vykonávat za povolání a podle toho si vybrat střední školu. Setkáváme se i s tím, že v průběhu studia na střední škole si studenti uvědomí, že je daný obor nenaplnuje, a rozhodnou se ze školy odejít a jít studovat jiný obor, který je bude více naplňovat. Proto se i moje otázka vztahovala k tomu, jestli jsou studenti se svým výběrem oboru a střední školy spokojeni. Naštěstí většina studentů 174 (90,6 %) jsou se svým oborem spokojeni. Jenom 7 (3,6 %) respondentů je nespokojených a 11 (5,8 %) neví, jestli je spokojeno nebo nespokojeno s vybraným oborem.

Otázka č. 8

Po dokončení školy se chci oboru věnovat

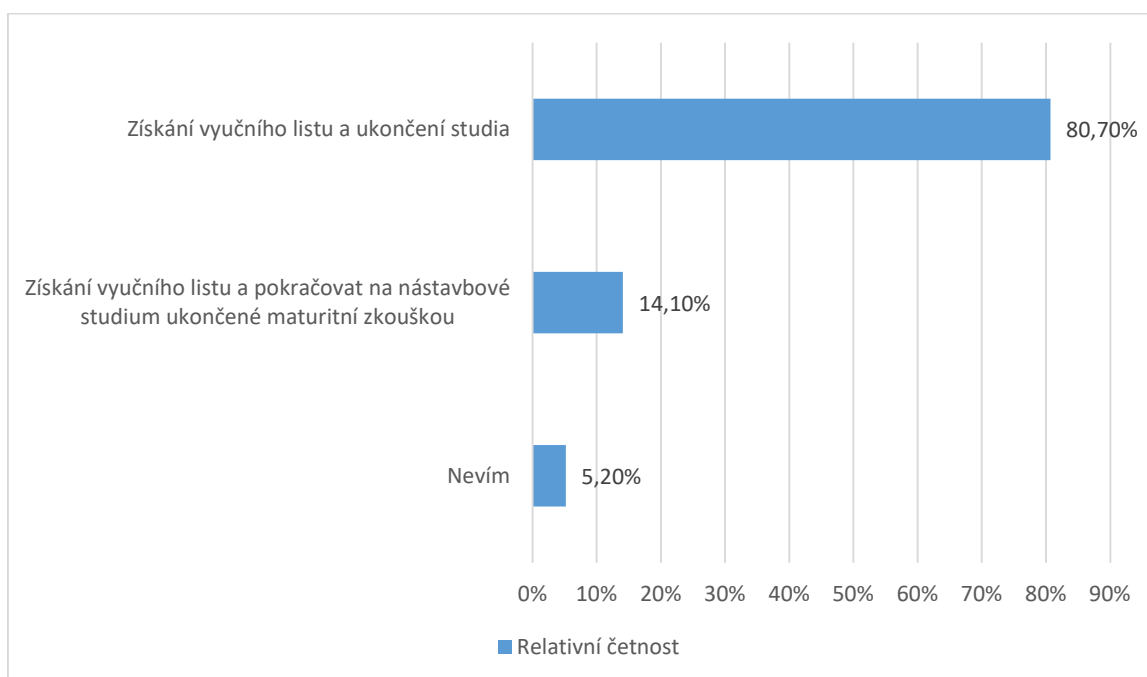
Graf 18: Po dokončení školy se chci oboru věnovat

(Zdroj: vlastní zpracování)

Setkáváme se i s tím, že mnoho studentů vystuduje určitý obor, ale v budoucnu se mu nevěnují a pracují nebo studují v jiném odvětví. Více jak polovina studentů 124 (64,6 %) uvedla, že se chce po dokončení studia oboru věnovat. Pouze 12 (6,3 %) uvedlo, že se oboru věnovat nechce a 56 (29,2 %) respondentů uvedlo, že neví.

Otázka č. 9

Mám zájem o:

Graf 19: Zájem o studium

(Zdroj: vlastní zpracování)

Studenti, kteří si vybrali učňovský obor, mají největší zájem získat vyučnický list a ukončit studium 155 (80,7 %) respondentů. Získat vyučnický list a pokračovat na nástavbové studium ukončené maturitní zkouškou má zájem 27 (14,1 %) respondentů a 10 (5,2 %) studentů ještě není rozhodnuto.

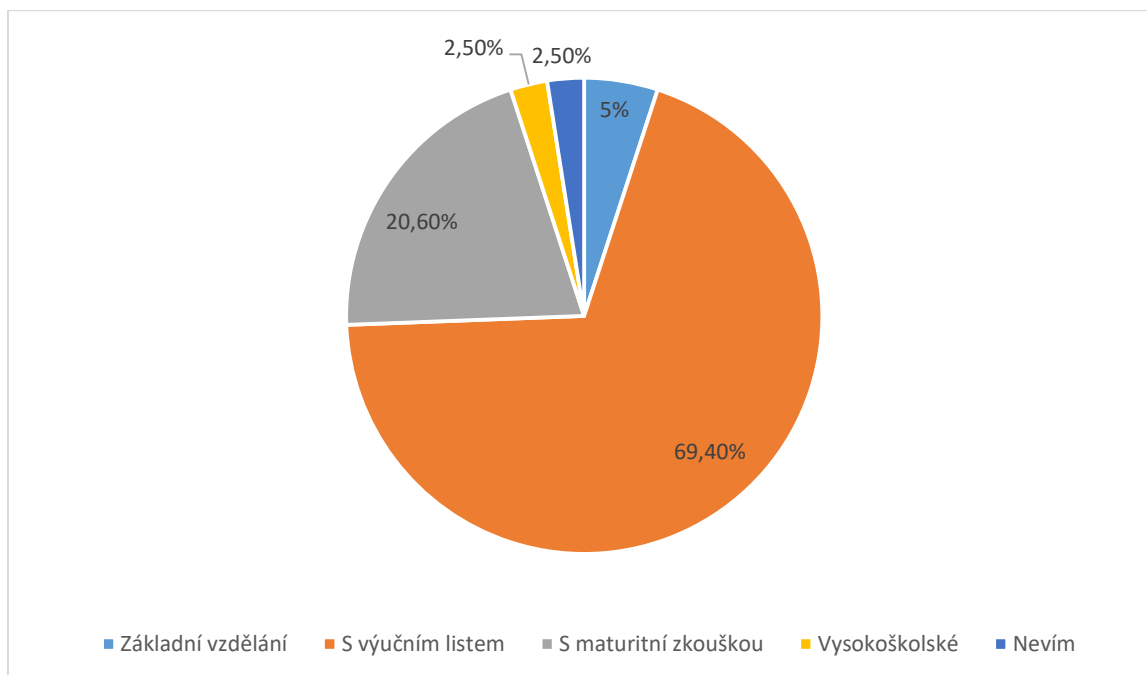
Otázka č. 10

Dosažené vzdělání mojí matky

Tabulka 7: Dosažené vzdělání matky

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní vzdělání	8	5 %
S vyučnickým listem	111	69,4 %
S maturitní zkouškou	33	20,6 %
Vysokoškolské	4	2,5 %
Nevím	4	2,5 %
Celkem	160	100 %

(Zdroj: vlastní zpracování)

Graf 20: Vzdělání matky
(Zdroj: vlastní zpracování)

Stejně jako u žáků základních škol, tak i u studentů učnovských oborů, jsem se ptala na vzdělání rodičů. Jak už bylo řečeno, dosažené vzdělání rodičů se promítá do získávání informací a znalosti důležitých pro kariérové rozhodování. Ve výběrovém souboru byly nejvíce zastoupeny matky s výučním listem 111 (69,4, %). Následovaly matky s maturitní zkouškou 33 (20,6 %), se základním vzděláním 8 (5 %). V nejmenším zastoupením jsou matky s vysokoškolským vzděláním 4 (2,5 %) a 4 (2,5 %) respondenti neví vzdělání své matky.

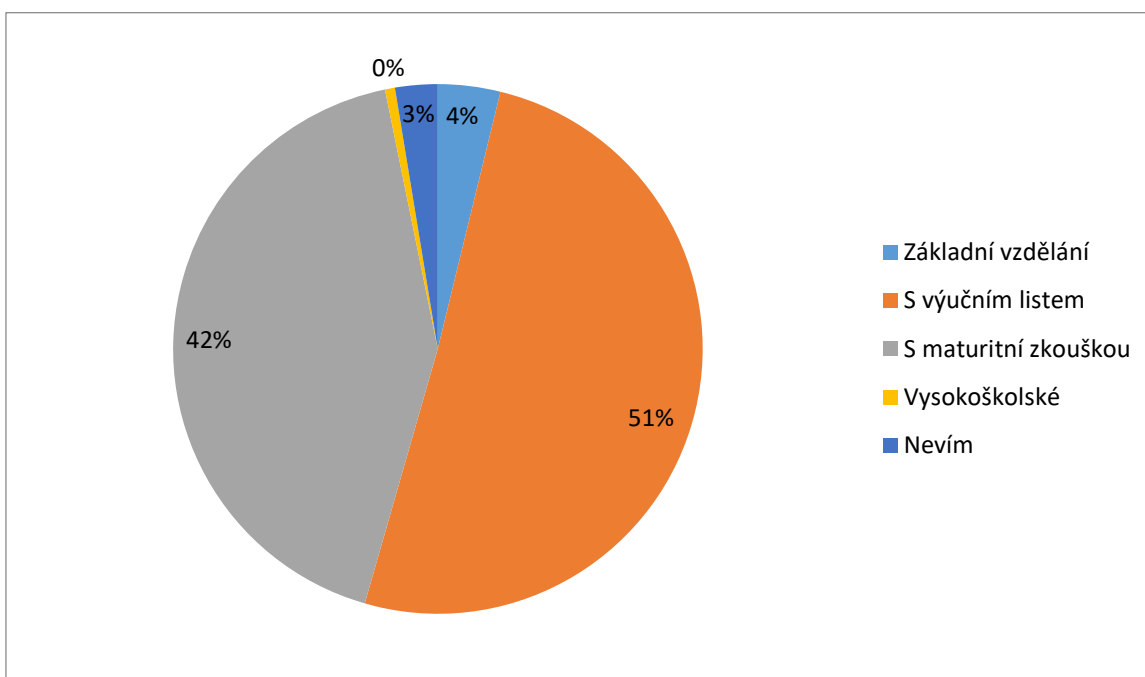
Otázka č. 11

Dosažené vzdělání mého otce

Tabulka 8: Dosažené vzdělání otce

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní vzdělání	6	3,8 %
S výučním listem	79	50,6 %
S maturitní zkouškou	66	42,3 %
Vysokoškolské	1	0,6 %
Nevím	4	2,6 %
Celkem	156	99,9 %

(Zdroj: vlastní zpracování)

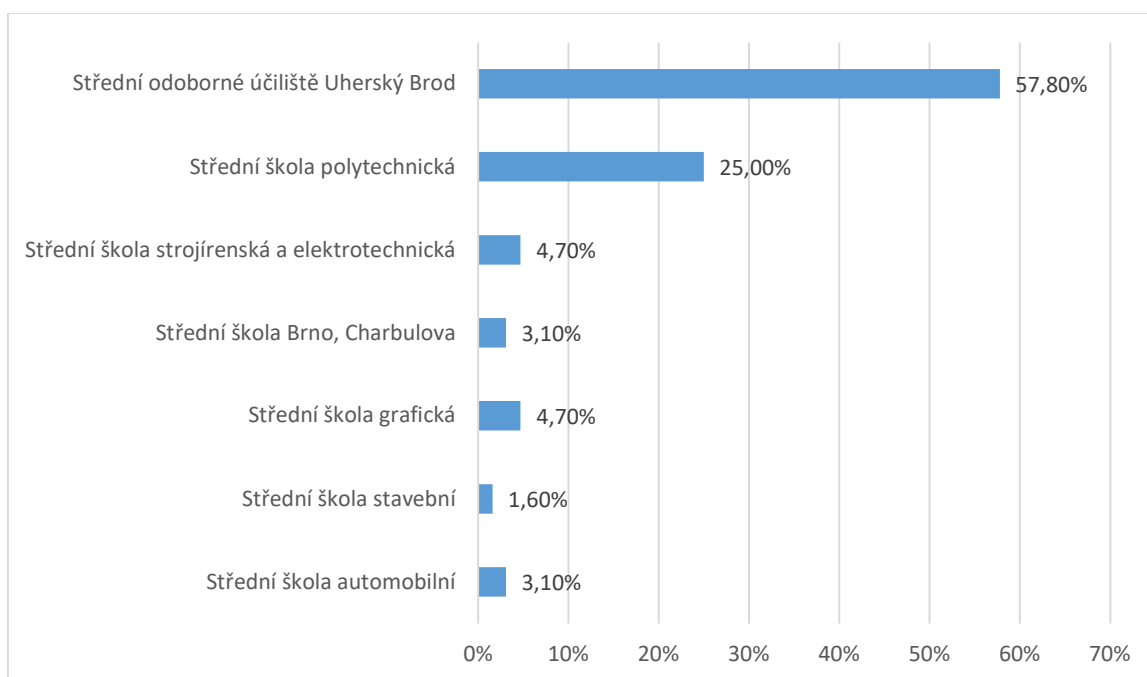

Graf 21: Vzdělání otce
(Zdroj: vlastní zpracování)

Ve výběrovém souboru byly nevíce zastoupení otcové s výučním listem 79 (50,6 %). Následovali otcové s maturitní zkouškou 66 (42,3 %), se základním vzděláním 6 (3,8 %), s vysokoškolským vzděláním 1 (0,6) a 4 (2,6 %) respondenti nevěděli vzdělání otců.

Otázka č. 12

Napiš prosím, kterou školu navštěvuješ

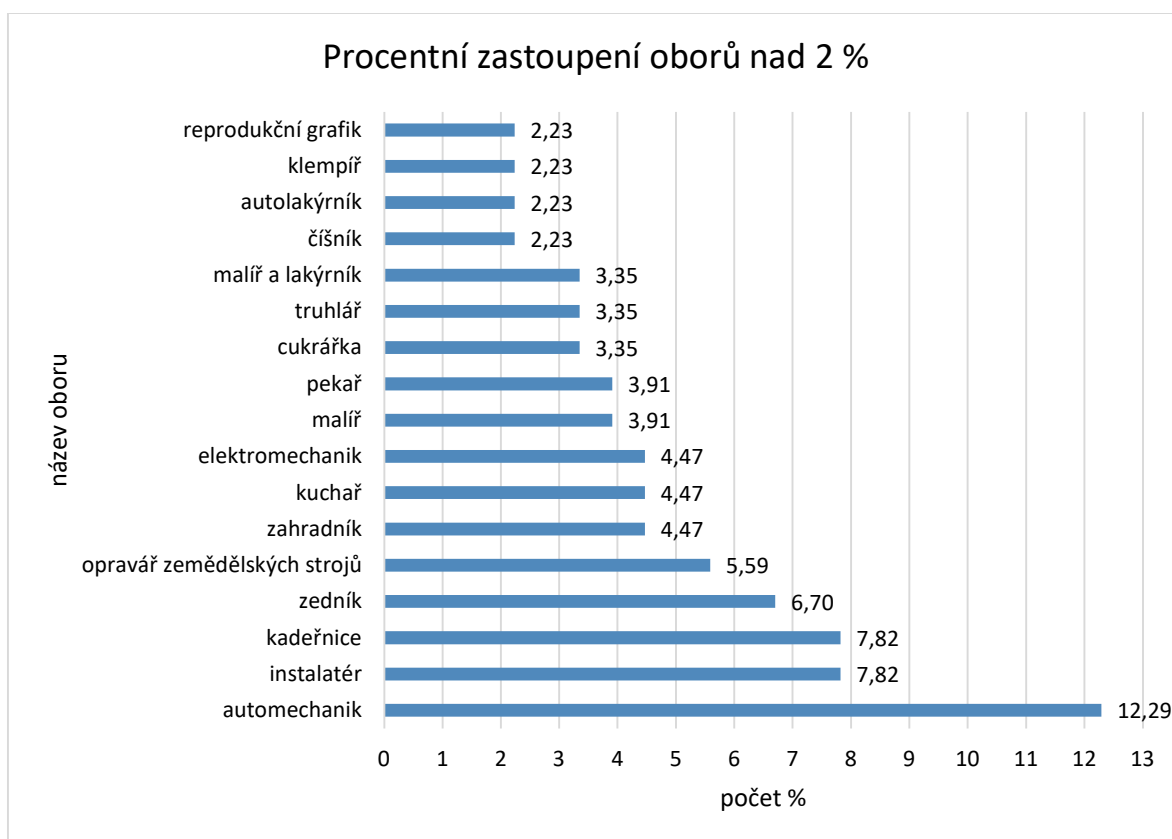
Graf 22: Jakou školu navštěvuješ

(Zdroj: vlastní zpracování)

Dotazníkového šetření se účastnili studenti 37 (57,8 %) Střední odborné učiliště v Uherském Brodě. Dále studenti 16 (25 %) Střední škola polytechnická, studenti 3 (4,7 %) Střední škola strojírenská a elektrotechnická, studenti 2 (3,1 %) Střední škola Charbulova, studenti 3 (4,7 %) Střední škola grafická, studenti 1 (1,6 %) Střední škola stavební a studenti 2 (3,1%) Střední škola automobilní.

Otázka č. 13

Napiš prosím, jaký obor studuješ

Graf 23: Studenty vybraný obor

(Zdroj: vlastní zpracování)

Do grafu jsem vybrala pouze obory, které při vyhodnocení přesáhli 2 %, protože nižší hodnoty jsou pro moji práci staticky nevýznamné. Nejvíce zastoupené jsou obory automechanik (12,2 %), instalatér (7,8 %) , kadeřnice (7,8%), zedník (6,7 %). Následují obory zahradník (4,4%), kuchař (4,4 %), elektromechanik (4,4 %), malíř (3,9 %), pekař (3,9 %), cukrářka (3,3 %), truhlář (3,3 %).

4 Diskuse

Tématem bakalářské práce je analýza zájmu žáků o učňovský obor. Výběr tématu mě zaujal z pohledu částečné zkušenosti, a také z důvodu, že žijeme v době plné možností a z mého pohledu si myslím, že žáci mají převážně zájem o maturitní obory a o učňovské obory není už takový zájem, protože obory pro dnešní mládež nejsou atraktivní. Zajímalo mě tedy, jak to dnešní žáci základních škol mají s výběrem budoucího povolání.

Teoretická část se věnuje definici volbě povolání, dále zralosti žáků při rozhodování střední školy, faktory působící při volbě povolání, rozhodování o volbě střední školy, volba typu střední školy. Závěr teoretické části tvoří uplatnění absolventů ve vystudovaném oboru.

Pro žáky základních škol je důležité si vybrat správnou střední školu, aby do budoucna našli dobré zaměstnání. Při volbě povolání jsou žáci ovlivňováni mnoha faktory, které na ně působí. Walterová a Gregor (2009, s. 13) uvádí na prvním místě rodinu, které žáci dávají přednost před učiteli, poradenskými pracovníky a i před svými vrstevníky. Při průzkumném šetření se potvrdilo, že žáci základních i středních škol jsou ovlivňováni při volbě povolání nejvíce rodinou. Jak poukazuje Hlad'o (2008, s. 48) ve svou roli při rozhodování dalšího vzdělávání dětí hraje také dosažené vzdělání rodičů. Z průzkumného šetření to není tak úplně patrné. U žáků základních škol, kteří měli zájem o učební obory byli i rodiče s vysokoškolským vzděláním. U studentů středních škol to také nemohu zcela potvrdit, že by při rozhodování žáků mělo dosažené vzdělání rodičů vliv na jejich výběr.

Výsledky šetření Trhlíkové (2013, s. 6) poukazují na to, že zájem absolventů středních škol uplatnit se po ukončení studia ve vystudovaném oboru je vysoký. Během průzkumného šetření se potvrdilo, že studenti učňovských oborů chtějí po dokončení studia ve vystudovaném oboru pracovat.

Jako limity průzkumu vnímám pandemii Covid – 19 , kdy jsem se musela spoléhat jenom na online formu dotazníků a nemohla jsem žáky a studenty oslovit sama.

5 Závěr

Cílem praktické části bylo zjistit zájem žáků o učňovské obory. Co vedlo a ovlivnilo žáky základních škol a studenty učňovských oborů k výběru a zda se chtějí po ukončení studia ve vystudovaném oboru uplatnit.

V teoretické části jsem se nejprve zaměřila na definici volby povolání. Dále část teorie představuje faktory působící na volbu povolání, kariérový vývoj při volbě povolání, zralost žáků a těžkosti s volbou povolání. Závěr teoretické části tvoří uplatnění absolventů ve vybraném oboru.

V empirické části byly představeny především cíle, metody a výzkumný vzorek. Z průzkumného šetření vyplynulo, že volba povolání je pro žáky základních škol velmi důležitá a největší zájem mají o studium s maturitní zkouškou na střední odborné škole nebo gymnáziích, která jim umožňují získat přípravu, jak pro přímý vstup na trh práce, tak i do terciálního vzdělávání. Při výběru vhodného povolání na žáky působí také spousta faktorů, jako je rodina, přátelé, zájmy, záliby, ale také prospěch.

Z průzkumného šetření dále vyplynulo, že žáci se pro volbu učebního oboru rozhodli, protože je manuální práce baví, obor se jim zdál být zajímavý a nebo nevěděli kam na školu. Praktická část byla také zaměřena na studenty učebních oborů. Bylo zjištěno, že hlavním důvodem, či prioritou studentů k výběru učňovského oboru byla především možnost realizace vlastního podnikání, které spočívá v založení vlastní živnosti a lepší uplatitelnosti z hlediska trhu práce. Naprostá většina studentů také uvedla, že s výběrem své školy/oboru jsou spokojeni a v budoucnu by se chtěli svému oboru dále věnovat - tedy nepřemýšlet o změně odvětví oboru, či povolání. Dále jsem také zjistila, že studenti většinou nestojí o další navazující studium, tedy nehodlají pokračovat na dvouleté nástavbové studium, které by jejich vzdělání rozšířilo o maturitu. Tito studenti tak stojí pouze o výuční list, který získají po absolvování závěrečných zkoušek v rámci ukončení jejich středoškolského vzdělávání. Můžeme tedy předpokládat, že tito absolventi půjdou bezprostředně po studiu do zaměstnání a to nejpravděpodobněji ve svém oboru, ve kterém se vyučili.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

GINZBERG, E., et al. (1951). *Occupational Choice : An Approach to a General Theory*. New York : Columbia University Press, 271 p. ISBN 978-0-2310-1846-3.

HLAĎO, Petr a Jitka MICHALICOVÁ. *Kroky k povolání: [praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách]*. Praha: Raabe, c2014. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-088-8.

HLAĎO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Brno: Konvoj, 2012. Monografie (Konvoj). ISBN 978-80-7302-164-1.

HLAĎO, Petr. *Rozhodování žáků absolventských ročníků základních škol o další vzdělávací a profesní dráze: analýza na základě dotazníkového šetření a ohniskových skupin*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-874-5.

MERTIN, Václav, Libor BERNÝ, Jarmila CIPROVÁ a kol. autorů. *Poradce k volbě povolání: praktické náměty a tipy pro výchovné poradce*. Praha: Raabe, [2002]-. Nahlízet - nacházet. ISSN 1801-8440.

MERTIN, Václav. *Jak se dostat na střední školu*. Praha: Grada, 2000. Poradce. ISBN 80-7169-947-0.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a roz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

RENDL, M. (2005). *Profi-volba v modré třídě*. In *Pražská skupina školní etnografie. Profi-volba z deváté třídy*. Praha : Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, s. 111–137. ISBN 80-7290-216-4.

SMETÁČKOVÁ, I. (ed.). (2005). *Genderové aspekty přechodu žáků a žákyň mezi vzdělávacími stupni*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 233 s.

STRÁDAL, J., MERTIN, V., ÚLOVCOVÁ, H. (2002). *Úvod do problematiky*. In BERNÝ, L., CIPROVÁ, J., MERTIN, V. *Poradce k volbě povolání : pro výchovné poradce a učitele ZŠ*. Praha : Josef Raabe, A 1.1, s. 1–5. ISSN 1801-8440.

ŠIKULOVÁ, Renata, Eva MRÁZOVÁ a Iva WEDLICHOVÁ. *Pomáháme žákům s výběrem vzdělávací a profesní dráhy: metodická příručka pro učitele základních škol*. Most: Hněvín, 2007. ISBN 978-80-86654-20-1.

TAXOVÁ, Jiřina. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Knižnice psychologické literatury.

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9.

VÍTKOVÁ, Marie a Zdeněk FRIEDMANN, ed. *Profesní orientace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami : sborník z konference s mezinárodní účastí = Professional Orientation of Students with Special Educational Needs ; Education of Students with Special Educational Needs : conference proceedings*. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-210-5941-2.

WALTEROVÁ, E., GREGER, D. (2009). *Přechod žáků ze základní na střední školy v kontextu teorií, výzkumů a vzdělávací reality*. In WALTEROVÁ, E., GREGER, D., NOVOTNÁ, J. (eds). *Přechod žáků ze základní školy na střední školu : pohledy z výzkumů*. Brno : Paido. ISBN 978-80-7315-179-9.

Elektronické zdroje

Informační systém absolvent. Absolventi škol a trh práce. *Vývoj počtu absolventů SŠ a VOŠ* [on-line]. 2020, Dostupné na <https://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/5-1-08/Vyvoj-poctu-absolventu-SS-a-VOS/1>

Centrum pro zajišťování výsledků vzdělávání. Jednotná přijímací zkouška. *Zápisový lístek* [on-line]. 2020, Dostupné na <https://prijimacky.ceremat.cz/menu/jednotna-prijimaci-zkouska/vysledky-jpz/podani-zapisoveho-listku-na-stredni-skolu>

TRHLÍKOVÁ, J. *Využití kvalifikace absolventů středních škol na trhu práce*. Národní ústav pro vzdělávání [on-line]. 2013. Dostupné na http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/Vyuziti_kvalifikace_absolventu_SS_2013_pro_www.pdf

Kvalifikační práce

HLAĎO, Petr. *Volba další vzdělávací dráhy žáků základních škol v kontextu rodiny* : disertační práce. Brno : Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, 2009. 230 s. Školitel doc. PhDr. Zdeněk Friedmann, CSc.

Seznam grafů

Graf 1: Počet absolventů s výučním listem	21
Graf 2: Vybraný obor a škola po dokončení základní školy	26
Graf 3: Žáci základních škol mají zájem o	27
Graf 4: Proč se žáci rozhodli pro učňovský obor	28
Graf 5: Školu a obor si žáci vybrali	29
Graf 6: Volbu dalšího vzdělávání ovlivňuje	30
Graf 7: Mám představu, jako povolání budu v budoucnu vykonávat	31
Graf 8: Jak důležitá je volba povolání pro žáky	32
Graf 9: Vzdělání matky	33
Graf 10: Vzdělání otců	34
Graf 11: Škola, kterou chtějí respondenti studovat	35
Graf 12: Procentní zastoupení oborů nad 2 %	36
Graf 13: Volbu učebního oboru ovlivnila	38
Graf 14: S kým se studenti rozhodovali při výběru SŠ	39
Graf 15: Zvolený obor pro mě byla	40
Graf 16: Chci si v budoucnu vybudovat vlastní živnost	41
Graf 17: Se svoji volbou jsem	42
Graf 18: Po dokončení školy se chci oboru věnovat	43
Graf 19: Zájem o studium	44
Graf 20: Vzdělání matky	45
Graf 21: Vzdělání otce	46
Graf 22: Jakou školu navštěvuješ	47
Graf 23: Studenty vybraný obor	48

Seznam tabulek

Tabulka 1: Pohlaví.....	25
Tabulka 2: V současné době jsem žákem.....	25
Tabulka 3: Dosažené vzdělání matky.....	32
Tabulka 4: Dosažené vzdělání otce.....	33
Tabulka 5: Pohlaví studentů.....	37
Tabulka 6: Jsem studentkou/studentem.....	37
Tabulka 7: Dosažené vzdělání matky.....	44
Tabulka 8: Dosažené vzdělání otce.....	45

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník pro základní školy

Příloha 2 – Dotazník pro střední školy

Příloha 3 – E-mail pro základní školy

Příloha 4 – E- mail pro střední školy